

KINNITATUD
Keskkonnaameti
[Registreerimise kuupäev]
korraldusega nr [RegNr]

Alam-Pedja linnu- ja loodusala kaitsekorralduskava

adaptest

**Kaasrahanud
Euroopa Liit**

KESKKONNAAMET

Sisukord

1. ALA ISELOOMUSTUS.....	5
1.1. UURITUS	7
1.1.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud.....	7
1.1.2. Riiklik seire.....	10
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	12
2.1. ELUPAIGATÜÜBID	12
2.1.1. Niitude taastamine, hooldamine ja majandamine.....	13
2.1.2. Elupaigatiüpide kaitse-eesmärgid.....	18
2.2. KAITSEALUSED LIIGID	25
2.2.1. Loodusala liikide kaitse-eesmärgid	27
2.2.2. Linnuala liikide kaitse-eesmärgid.....	31
2.3. KULTUURIPÄRAND	40
3. MÕJUTEGURID, MEETMED JA TEGEVUSED	41
4. KAVANDATUD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED	46
4.1. INVENTUURID, SEIRE, UURINGUD.....	48
4.1.1. Vananenud andmetega liikide leiukohtade inventeerimine	48
4.1.2. Linnuala inventuur.....	48
4.1.3. Elupaigatiüpide andmete täpsustamine	48
4.1.4. Taimede kordusinventuur	48
4.1.5. Niitude majandamise mõju uurimine elustikule	48
4.1.6. Märgade koosluste taastamise järgne tulemusseire	48
4.2. HOOLDUS, TAASTAMINE JA OHJAMINE	48
4.2.1. Võõrliikide tõrje.....	48
4.2.2. Väikekiskjate arvukuse reguleerimine ning koprapaisude likvideerimine	48
4.2.3. Pärandniitude taastamine.....	49
4.2.4. Pärandniitude hooldamine	49
4.2.5. Märgade koosluste taastamine	49
4.2.6. Vanajõgede suudmete hooldamine	49
4.3. TARISTU.....	50
4.3.1. Kaitseala tähiste hooldamine.....	50
4.3.2. 30 km/h liiklusmärkide paigaldamine.....	50
4.3.3. Matkaradade, lõkkekohtade jms taristu hooldamine	50
4.3.4. Puhkekohtade rajamine.....	50
4.4. KAVAD, EESKIRJAD	50
4.4.1. Kaitsekorralduskava andmete ülevaatamine ja tulemuslikkuse hindamine.....	50
4.4.2. Kaitsekorra muutmine	51
5. TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	52
6. KÜLASTUSKORRALDUS	60
6.1. OLEMASOLEV KÜLASTUSTARISTU.....	60
6.1.1. Uued puhkekohad	61
6.2. KESKKONNAHARIDUS.....	62
LISAD	63

Eessõna

Kaitsekorralduskava on koostatud vastavalt [määrusele](#) „Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine”. Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitstava ala valitsejale kaitse eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Alam-Pedja linnu- ja loodusala kaitsekorralduskava on koostatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja vajadusel uuendatakse iga 12 aasta tagant (vaadatakse üle eesmärgid ja tegevused), kuid põhjendatud juhtudel uuendatakse kava ka varem (väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest). Alale on koostatud varasemalt Alam-Pedja linnu- ja loodusala kaitsekorralduskava 2016-2025, mis hõlmas nii siseriikliku kaitstavat ala kui ka rahvusvahelise tähtsusega Alam-Pedja loodusala ja Alam-Pedja linnuala.

Kava sisaldab ala üldiseloomustust, alal leiduvate loodusväärtuste kaitse-eesmärke, mõjutegureid, vajalikke kaitsemeetmeid ja kaitsekorralduslikke tegevusi, tulemuslikkuse hindamist, ala ja selle väärtuste tutvustamist ning külastuskorraldust. Kaitsekorralduskavale on lisatud ka eelmise perioodi kaitse tulemuslikkuse hindamise aruanne (lisa 4).

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna projekti vanemspetsialist Kaidi Erik. Kava koostamisel osalesid nõuga Marko Angerjäv, Gunnar Sein, Liis Kasari-Toussaint, Viljar Ilves, Ragnar Kapaun (niidud), Malle Oras, Madis Ess (külastuskorraldus), Pauli Saag (ohjamiskava), Alam-Pedja koostöökogu liikmed.

Kava koostamisel viidi läbi kaasamiskoosolekud. Esimene koosolek toimus 19.11.2025 niitude hooldajatele, mille kohta on koostatud [protokoll](#). Kava koostamist tutvustati 03.12.2025 Alam-Pedja koostöökogul Palupõhjas. Kava avalikustamine toimus 16.03-12.04.2026. Avalik koosolek toimus 1.04.2026, selle kohta koostati [protokoll](#). Avalikustamise perioodil laekunud ettepanekud on koondatud kava [lisas x](#).

Kava juures on tegevuste ja kaitse eesmärkide kaardikihid, mis on TAB formaadis.

Kaitsekorralduskava on valminud projekti „Kliimamuutustega kohanemise tegevuste elluviimine Eestis” (Implementation of national climate change adaptation activities in Estonia, LIFE21-IPC-EE-LIFE-SIP AdaptEst/101069566) raames, mida rahastavad Euroopa Liidu liikmesriikide keskkonnaprojektide kaasrahastamise programm LIFE ja Eesti riik. Euroopa Liit ega abiandvad asutused ei vastuta kaitsekorralduskavas oleva informatsiooni õigsuse ja sisu kasutamise eest.

Kasutatud lühendid, mõisted ja selgitused

EELIS – Eesti Looduse Infosüsteem

Elupaigatüüp – elupaik, mis vastab loodusdirektiivi I lisas nimetatud tüübile.

FRV (*favourable reference value*) – soodne võrdlusväärtus. Nii levila kui ka pindala soodsa või ebasoodsa seisundi kindlakstegemiseks on vaja kehtestada neile parameetritele künnisväärtused. Neid künnisväärtusi nimetatakse soodsateks võrdlusväärtusteks.

Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine – kaitsekorralduse tõhususe analüüsimine vastavalt kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamise meetodikale, mille eesmärk on hinnata, kas looduskaitse meetmed tagavad alapõhiste kaitse-eesmärkide täitmise ja väärtuste seisundi paranemise.

Kaitseväärtus – kaitse-eeskirjas nimetatud kaitstav loodusväärtus (kaitse-eesmärk)

KAUR – Keskkonnaagentuur

KE – kaitse-eeskiri

KeA – Keskkonnaamet

KKK – kaitsekorralduskava

KOV – kohalik omavalitsus

LiA – linnuala (linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puuduvate rändlinnuliikide elupaikade kaitseks asutatud ala)

LiD – linnudirektiiv (sätestab liikmesriikide õigused ja kohustused loodusliku linnustiku kaitseks ja kasutamiseks)

LKA – looduskaitseala

LKS – looduskaitseeadus

LLA – loodus- ja linnuala

LoA – loodusala (loodusdirektiivi I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud ala)

LoD – loodusdirektiiv (käsitleb ohustatud elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsepõhimõtteid)

MaRu – Maa- ja Ruumiamet

MO – maaomanik

Mõjutegur (*impact*) – ohutegur + survetegur

Ohutegur (*threat*) – kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist mõjutada võiv tegur (mõju veel ei ole, aga võib tekkida)

PEP – püsielupaik

PV – piiranguvöönd

Pärändniit – poollooduslik kooslus looduskaitseeaduse mõistes

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

SDF (*standard data form*) – Natura standardandmebaas ehk standardne andmevorm

Seisundi parandamine – arvestatava esinduslikkusega (C) elupaikade seisundi parendamine (kraavide sulgemine, looduslikule arengule jätmine jms)

SKV – sihtkaitsevöönd

Survetegur (*pressure*) – kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist mõjutav positiivne või negatiivne tegur (näiteks intensiivne maakasutus, reostuskoormus, häiringud jms)

Säilitamine – olemasolevate väärtuste säilitamine (seisund ei muutu halvemaks, säilitamine ei tähenda seda, et seisund peab jääma samaks) (looduslik areng)

Taasloomine – SKV-s potentsiaalsete elupaikade loomine elupaigaks aastaks 2050 (pärandniitude puhul elupaikade juurde loomine, nt kultuurniidust elupaigaks)

Taastamine – tegevused, mis on seotud olemasolevate, kuid halvenenud struktuuriga elupaikade taastamisega (näiteks pärandniidud, sood)

Tulemuslikkuse hindamine – kavaga ettenähtud tegevuste täitmise kontroll

1. ALA ISELOOMUSTUS

Ala nimi	Alam-Pedja loodusala (EE0080374), pindala 34 671,9 ha
Alal asuv linnuala	Alam-Pedja linnuala (EE0080374), pindala 34 671,9 ha,
Alal asuvad kaitstavad alad	1) Alam-Pedja LKA (KLO1000455), pindala 34 393,8 ha; 2) Aruvälja suur-konnakotka PEP (KLO3000529), pindala 152,5 ha; 3) Kapsta must-toonekure PEP (KLO3000784), pindala 40,2 ha; 4) Meleski merikotka PEP (KLO3000926), pindala 6,1 ha; 5) Metsanurga-2 väike-konnakotka PEP (KLO3000672), pindala 11,8 ha; 6) Nasja suur-konnakotka PEP (KLO3000530), pindala 16,8 ha; 7) Soosaare kanakulli PEP (KLO3000715), pindala 22,7 ha; 8) Tatriku must-toonekure PEP (KLO3000518), pindala 24,7 ha.
Asukoht ja piirid	MaRu kaardirakendus , Keskkonnaportaal
Kaitsekord	Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskiri ¹ Must-toonekure, suur-konnakotka, väike-konnakotka, merikotka ja kanakulli püsielupaigad on kaitstud püsielupaikade määrustega ^{2,3,4,5} .
Kaitseväärtuste paiknemine/maaomand/kõlvikuline jaotus	Keskkonnaportaal ⁶

Maastikult paikneb Alam-Pedja linnu- ja loodusala Vahe-Eesti valdkonnas Võrtsjärve madalikul (Suur-Võrtsjärve nõos), mis on kujunenud kunagisest Suur-Võrtsjärvest. Ala piirab põhjast Kesk-Eesti lainjas tasandik suurte põldudega, läänest Põltsamaa jõe taha jääv madalate künnistega Kolga-Jaani väikevoorestik ning idast jätkub Võrtsjärve madalik, mis on vaid vooluveekogude läheduses ulatuslikumalt põllustatud. Hõre asustus ja vähene majandustegevus on võimaldanud maastikel areneda looduslikult⁷.

Laugete veerudega Võrtsjärve nõgu madaldub lõuna-kagu suunas. Tasandiku kõrgus on põhjaservas 44–46 m üle merepinna, lõunaosas (Emajõe ääres) 33–35 m. Madaliku kirdeosa on suures osas soostunud. Ulatuslikud soolad on kujunenud nõgudesse jäänud „vahejärvede” kinnikasvamisel. Eri arengujärgkudes soid eraldavad seal Pedja, Põltsamaa ja Laeva jõgi, mille vesi suubub looduskaitseala lõunapiiril asuvasse Emajökke. Eriti väärtuslikud on Alam-Pedja loodusmaastikus sängorgudega jõed oma rohkete loogete ning suurte üleujutusosaladega. Tulvaveest läbilõigatud jõelookeist on tekkinud soodid ehk vanajõed. Tasase reljeefi ja jõgede väikese langu tõttu on pinnavee äravool raskendatud ja suurveeperioodile on iseloomulikud laialdased üleujutused⁸, mis väetavad luhtasid ning lammimetsi. Madaliku kõrgemad kohad on kaldavallid, rabalavad ja järvetasandikud, mis on muust maastikust vaid mõned meetrid kõrgemad.

Mullastikus on valdavalt soo- ja soostunud mullad, mis katavad 75-80% kaitsealast. Mineraalmullad

¹ Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eeskiri, RT I 2007, 38, 273.

² Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RT I 2010, 51, 319.

³ Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RTL 2006, 55, 998.

⁴ Väike-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RTL 2010, 21, 375.

⁵ Kanakulli püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri, RTL 2006, 89, 1656.

⁶ Ava töölaud portaal, vali vaade – Kaitstavad alad või Natura alad, selle alt rippmenüüst vali ala, mille kohta infot soovid. Ei kuvata I ja II kaitsekategooria liigi isendite leiukohti.

⁷ Arold, I., Järvet, A. 2001. Soo- ja jõemaastikud, arengulugu. Eesti Loodus 9/10.

⁸ Arold, I. 2005. Võrtsjärve madalik. Rmt: Eesti Maastikud. Tartu Ülikooli Geograafia Instituut. Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 359.

katavad ca 15% ja jõgede üleujutuste tõttu tekkinud viljakad lammimullad 5-10% alast⁹. Alam- Pedja asub tervikuna Emajõe jõgikonnas Emajõe valgalal ning Emajõe jõgikonna suurimate lisajõgede – Pedja ja Põltsamaa alamjooksu valgalal. Jõgede veerežiim sõltub otseselt Võrtsjärve ja Emajõe veetasemest. Kaitsealal on 12 vooluveekogu kogupikkusega ca 115 km, millele lisanduvad 57 vanajõe, mille pikkuseks on kokku ca 51 km. Alam-Pedja oma jõgede ja soodega moodustab suhteliselt iseseisva hüdroloogilise režiimiga ala, mida mõjutavad aga kaugemal, Pandivere kõrgustikul toimuvad protsessid.

Alam-Pedja LLA tähtsus seisneb vähese inimõjuga ja mitmete ühtekoondatud loodusmaastike kaitstes, mis pakuvad elupaika ja kasvukohta arvukatele kaitsealustele liikidele. Alam-Pedja LKA väärtuseks on soode, metsade, lamminiitude ja jõgede ühtne maastikukompleks, mida ümbritsevad intensiivselt majandatud põllu- ja metsaalad. Sood ning soometsad katavad ca 72% kaitsealast. Aru-, lammi- ja soostunud metsad kasvavad 18% territooriumist, ruderaal- ja kultuurtaimkond ning lamminiidud ja rohumaad hõlmavad 11% kaitsealast¹⁰. Kaitseala läbivate jõgede süsteem ühendab Peipsi järve ja Võrtsjärve ning on ainulaadne nii Eestis kui ka Euroopas.

Alam-Pedja LKA on 2003. aastast rahvusvahelise tähtsusega linnuala (IBA, Important Bird Area; EE036) ning alates 1997. aastast rahvusvahelise tähtsusega märgala ehk Ramsari ala (3EE002).

⁹ Rooma, I. 1997. Alam-Pedja looduskaitseala muldadest ja muldkattest. Käsikiri.

¹⁰ Paal, J. 1997. Alam-Pedja looduskaitseala taimestik ja taimkate. Käsikiri

1.1. Uuritus

Ülevaade Alam-Pedja LLA kohta korraldatud uurimustest, analüüsides, eksperttöödest jms. aastatel 1996-2013 oli eelmise kaitsekorralduskava lisas 7.5. Järgnev ülevaade koondab ajavahemikus 2014-2025 valminud/käimasolevad uuringud, inventuurid, projektid ja seired.

1.1.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud

Tabel 1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud

Inventuuri/ uuringu nimi	Tüüp	Inventeeritav/ uuritav väärtus	Aasta	Inventuuri/ uuringu läbiviija	Märkused
LIFE+ projekt „Jõeliste elupaikade ökoloogilise seisundi parandamine Alam-Pedja Natura 2000 alal – Laeva jõe alamjooksu loodusliku seisundi taastamine“, koondnimega HAPPYRIVER	Muu	Kalad	2013-2018	Eesti Loodushoiu Keskus	Vanajõgede suudmete taasavamisega parandati oluliselt jõeliste elupaikade seisundit ja elustiku olukorda Peipsi-Võrtsjärve süsteemis ja Alam-Pedja looduskaitsealal. Projekti eesmärgiks oli taasavada ühendused Laeva jõe ja Emajõe vahel ning tekitada uuesti oma loomulikus süngis voolava veega jõgi. Taastati ulatuslikult koelmualasid jões ja luhtadel ning avanesid erinevate elupaikade vahelised rändeteed kaladele ja muudele loomadele.
LIFE projekt „Soode kaitse ja taastamine“.	Muu	Sooelupaigatüübid	2015-2021	Eestimaa Looduse Fond, RMK	Projekti eesmärk oli taastata eri kaitsealadel soode kuivenduseelne olukord kraavide kinniajamise ja paisude ehitamise teel. Üks projekti aladest oli Soosaare soo Alam-Pedja looduskaitsealal (Soosaare skv). Soosaare soos lõpetati tööd 2018. aastal.
Alam-Pedja linnuala haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur	Inventuur	Linnud	2015-2016	Eesti Ornitoloogiaühing	Linnuala inventuur.
Looduskaitsealiselt oluliste seeneliikide inventuur Alam-Pedja looduskaitsealal	Inventuur	Seened	2016	MTÜ Puuseen	Eesmärk oli kaitstavate seeneliikide leiukoha- ja liigiandmete ajakohastamine.

Inventuuri/ uuringu nimi	Tüüp	Inventeeritav/ uuritav väärtus	Aasta	Inventuuri/ uuringu läbiviija	Märkused
Alam-Pedja looduskaitseala kaitsealuste taimeliikide inventuur	Inventuur	Soontaimed	2017	Pärandkoosluste Kaitse Ühing	Eesmärk oli kaitse-eesmärgiks olevate soontaimeliikide – kauni kuldkinga, soohilaka ja kollase kiviriku populatsioonide otsimine ja kirjeldamine, Alam-Pedja LKA-l kasvavatest kaitstavatest taimeliikidest parema ülevaate saamine ning olemasolevate leiuandmete ajakohastamine.
Luhalinnustiku sesoonsed muutused	Uuring	Linnud	2022-	LKÜ Kotkas	
LIFE-IP „Loodusrikas Eesti“ märgade metsaelupaigatüüpide taastamisalade elupaigatüüpide inventuur	Inventuur	Elupaigatüübid	2023	MTÜ Puuseen	Alam-Pedjal toimus inventuur Peterna-Laashoone ja Meleski taastamisaladel.
LIFE-IP „Loodusrikas Eesti“ Tulemuspõhise toetuse pilootprojekt	Muu	Pärandniidud Linnud	2023-2027	OÜ Ilvesmaa Airi Külvet	LIFE-IP „Loodusrikas Eesti“ raames 10 maahooldajaga, kus 2023-2027 katsetatakse tulemuspõhise toetuse kontseptsiooni 500 hektaril luha- ja rannaniitudel ning tulemuste põhjal selgitatakse välja, kas selline toetussüsteem motiveerib maaomanikke ja majandajaid ning tagab seeläbi niitude parema seisundi. Alam-Pedjal osaleb kaks maahooldajat.
LIFE-SIP „Kliimamuutustega kohanemise tegevuste elluviimine Eestis“, koondnimega LIFE-SIP AdaptEst	Muu	Pärandniidud Elupaigatüübid Veerežiimi uuring Linnud	2023-2032	KeA, RMK, Eestimaa Looduse Fond, Eesti Maaülikool, OÜ Ilvesmaa, Eesti Loodushoiu Keskus	Projektis on mitmesuguseid tegevusi, kuid Alam-Pedjal on kavas leida paremad lahendused poollooduslike koosluste hooldamiseks ja selle käigus kogutud heina kasutamiseks. Lisaks muudetakse sealsete märgalade veerežiimi looduslikumaks ning tegeletakse väikekiskjate ja kopra asurkondade ning kährrikute ohjamisega. Talgutega kaasatakse ka vabatahtlikke ning korraldatakse koolitusi. Projekti tulemustele

Inventuuri/ uuringu nimi	Tüüp	Inventeeritav/ uuritav väärtus	Aasta	Inventuuri/ uuringu läbiviija	Märkused
					tuginedes koostatakse kaitsealale ka uus kaitsekorralduskava järgneviks kümneks aastaks.
LIFE "Above the borders: conservation of Greater Spotted Eagles at breeding and wintering areas, and on its flyway", LIFE22-NAT-PL-GSELIFEAboveBorders	Uuring	Linnud	2023-2027	Eestis Eesti Maaülikool	Projekti GSELIFEAboveBorders eesmärgiks on suur-konnakotka elupaikade seisundi parandamine pesitsusaladel (sh Eestis), rändeteedel ja talvitusosaladel. Alam-Pedjal on 2025. aasta alguse seisuga paigaldatud 4 tehispesa Võrtsjärve-Kärevere vahelisel joonel.
Natura metsaelupaikade inventuur Alam-Pedja looduskaitsealal Põltsamaa raba sihtkaitsevööndis	Inventuur	Elupaigatüübid	2023	Indrek Tammekänd ja Anneli Palo	
Luhtade niitmisaegade mõju uuringu alusandmete kogumine	Uuring	Pärandniidud Linnud	2023-2027	Eesti Maaülikool OÜ Ilvesmaa	Uuringu peamine eesmärk on koguda algandmed luhtade erinevate niitmisaegade (varane niitmine peale jaanipäeva, alates 25. juunist ja hiline niitmine peale 15. juulit) mõjude pikaajaliseks uuringuks luhtade linnustikule ja taimestikule. Kogutud andmete põhjal tehtud analüüsi tulemused tulevikus on sisendiks suunistele luhtade hooldamise parimaks korraldamiseks nende kaitseväärtuste seisundite säilitamiseks ja parendamiseks. Alam-Pedjal oli uuringusse hõlmatud neli prooviala. Projekt kestab aastani 2027, kus viiakse läbi uuesti andmete kogumine vahepealsete tegevuste käigus toimunud muutuste teadaasaamiseks.
Rukkiräägu hukkumine rohumaade majandamisel	Uuring	Linnud	2023	Eesti Ornitoloogiaühing	Niitmise mõju uurimine rukkiräägu elupaikadele ja soovitusel majandamiseks.

Inventuuri/ uuringu nimi	Tüüp	Inventeeritav/ uuritav väärtus	Aasta	Inventuuri/ uuringu läbiviija	Märkused
Natura metsaelupaikade inventuur Alam-Pedja looduskaitseala osades piiranguvööndites	Inventuur	Elupaigatüübid	2024	OÜ Kändinvent	Eesmärk oli inventeerida vananenud andmetega elupaigatüüpe piiranguvööndites.
Natura metsaelupaikade inventuur Alam-Pedja looduskaitseala osades piirkondades	Inventuur	Elupaigatüübid	2025-2026	MTÜ Puuseen/ OÜ Metsapilt	Eesmärk on inventeerida vananenud andmetega elupaigatüüpe ja seni veel inventeerimata piirkondi.
Liblikate leviku kaardistamine kaitstavatel aladel osad I-III	Inventuur	Putukad	2025	MTÜ Lepidoptero- loogide Selts	Eesmärk on inventeerida suur-kuldtiiva vananenud andmetega leiukoht ja seni veel inventeerimata piirkondi, kus liigi leidmine oli kõige tõenäolisem.

1.1.2. Riiklik seire¹¹

Tabel 2. Kaitse-eesmärkidega seotud riiklik seire

Seirejaama nimi ja kood	Seiratav väärtus	Märkused
Pedja jõgi: Utsali (SJA1861000)	Muu	Jõgede hüdrokeemiline seire: Koondhinnang füüsikalise-keemiliste kvaliteedinäitajate järgi: 2016 (väga hea), 2023 (halb) Jõgede hüdrobioloogiline seire: Ökoloogiline seisundiklass: 2016 (kesine), 2023 (kesine)
Pikknurme jõgi: Kooli (Pikknurme) (SJA5357000)	Muu	Jõgede hüdrokeemiline seire: Koondhinnang füüsikalise-keemiliste kvaliteedinäitajate järgi: 2016 (väga hea) Jõgede hüdrobioloogiline seire: Ökoloogiline seisundiklass: 2016 (hea)
Emajõgi: Reku (SJA5636000)	Muu	Jõgede hüdrobioloogiline seire: Ökoloogiline seisundiklass: 2016 (kesine)
Põltsamaa jõgi: Rõika (SJA0177000)	Muu	Jõgede seire: Koondhinnang füüsikalise-keemiliste üldtingimuste järgi: 2024 august (väga hea)

¹¹ Seire andmed on leitavad Keskkonnaseire infosüsteemist ([KESE](#))

Seirejaama nimi ja kood	Seiratav väärtus	Märkused
erinevad	Elupaigatüübid	Metsaelupaikade seire 2016-2025, luha- ja soostunud niitude seire 2022, 2024, 2025
SJB3392000; SJA0698000; SJB3392000; SJA7272000	Linnud	Talilinnuloendus. Loendusel kaardistatakse kaitse-eesmärgiks olevaid liike nagu hallõgija, laanepüü ja musträhn, kuid pole teada, kas liike Alam-Pedja transektidel leiti või mitte. Aastad 2019, 2022
ME48, ME68, ME67, ME57, ME58, ME59, ME56, ME67	Imetajad	Saarma seire. Alates 2018. aastast KESE-s andmeid pole.
Laeva (SJA5869000)	Linnud	Röövlindude koosluste seire. Püsiseireala. Aastad 2016-2025
erinevad	Linnud	Rohunepi seire. Aastad 2016-2025
Valmaotsa (E526N403) (SJB1377000); Jürikäla (E525N404) (SJB1375000)	Imetajad	Tiigilendlase seire. 2017, 2022, tiigilendlane registreeritud mõlemal korral
Loode-Tartumaa seireala (SJB0832000)	Linnud	Must-toonekure seire, Kotkaste liigiseire. Suur seireala, kontrollitakse igal aastal ka Alam-Pedjal paiknevaid pesi.
erinevad	Linnud	Haudelinnustiku punktloendused. 2019, 2020, 2021, 2022, 2023
Soosaare raba (SJA6593000); Põltsamaa raba (SJA4832000); Peterna raba (SJB2835000); Kõrgesoo-Põdrasoo-Peenraraba (SJB2842000); Laeva-Vaaramaa rabad (SJB2835000); Pajusaare-Krimmi siirdesood (SJB2844000); Sangla soo (SJB4678000); Umbusi raba W-osa (SJA6097000); Umbusi raba W-osa (SJB4679000); Kulu madal soo (SJA3198000); Karussaare madal soo (SJB2845000); Intsuveski raba (SJA8360000); Tõllassaare raba (SJA9588000)	Linnud	Haudelindude kooslused (madal sood ja rabad). 2017 (Soosaare), 2021 (kõik ülejäänud seirejaamad)
Jürikäla luht (SJB3091000); Kirna luht (SJB3090000); Altnurga luht (SJB3092000); Kärevere-Nasja luht (SJB4299000); Nasja-Palupõhja luht (SJB4331000)	Linnud	Haudelindude kooslused (luhaniidud). 2020 (Jürikäla, Kirna, Altnurga), 2022 (Kärevere-Nasja), 2023 (Nasja-Palupõhja luht)
Põdrasoo, Kirna, Torniraba, Tõllassaare, Kõrgraba, Peenarsoo, Kulu-Sillaotsa, Intsuveski, Kõrgepalu lääne, Kõrgepalu kael, Lipardi, Sangla, Vaibla soo, Rebassaare, Madisemäe, Epru	Linnud	Metsise mängude seire. 2017-2024

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. Elupaigatüübid

LoD elupaigatüüpide määramine Alam-Pedja LKA-l toimus aastail 2001-2004 ja selle korraldas LKÜ Kotkas. Valdavalt tugines LKÜ Kotkas seejuures varasematele inventuuridele, sh metsaregistri päringutele. 2002. aastal inventeeriti lammielupaiku, eelkõige metsatüüpe 91E0 ja 91F0, ning varem inventeerimata alasid. Suur osa niidu elupaigatüüpidest inventeeriti 2000-2009, hiljem on andmeid täpsustatud üksikutel aladel aastatel 2017-2023. Soid inventeeriti 2008-2012, hiljem on soode kohta andmeid lisandunud 2018-2020. aastatel. EELISes on mitmetel aladel andmed puudulikud – puudub elupaiga seisundi hinnang ja/või info, millise inventuuri raames, millal ja kes elupaiga inventeeris. Seoses erinevate LIFE projektidega inventeeriti vananenud ja ebatäpsete andmetega alasid aastatel 2023-2025 (vt ptk 1.1.1).

Alam-Pedja LLA-l on kaardistatud 19 LoD elupaigatüüpi, mille kogupindala on u 30 800 hektarit ja mis katavad 89% LLA pindalast. Kõige suuremal alal levivad erinevad sookooslused koos märgade metsadega – umbes 25 500 ha. Kuivemaid metsakooslusi esineb oluliselt vähem – umbes 800 ha.

Alam-Pedja erinevaid kooslusi liigendavad ja kujundavad mitmed vooluveekogud, mida on alal umbes 450 km. Suurimad jõed on Emajõgi, Pedja jõgi ja Põltsamaa jõgi koos lisajõgedega, mis suurte üleujutusosaladega on elustikule väga väärtuslikud. Jõeloogetest on tekkinud mitmeid soodid ehk vanajõed, mis koos üleujutatavate luhtadega moodustavad tähtsaima koelmute piirkonna Emajõeal.

Alam-Pedjal LLA on täielikult inventeerimata piirkondi umbes 2000 ha. Kuna Alam-Pedja suuruse ja looduslike olude tõttu on lähiaastatel võimatu kogu ala välitöödega katta ja andmestiku kvaliteeti parandada, tegi Keskkonnaamet 2024-2025. aastal kaitsekorralduskava koostamise eeltööna täiendava elupaigatüüpide kameraalse kaardistamise. Korrigeeriti kõikide elupaigatüüpide piire kasutades ortofotot, põhikaarti, metsanduslikku ortofotot, metsaregistri eraldiste andmeid ja ajaloolisi kaarte. Registrisse kanti ka Eestimaa Looduse Fondi täpsemad soode andmed.

Tabelis 3 on elupaigatüüpide seisund ja eesmärk määratud viimastel aastatel inventeeritud ja kameraalselt kaardistatud EELISesse kantud elupaigatüüpide alusel. Vastavalt sellele tuleb korrigeerida nii loodusala eesmärke kui ka standardandmebaasis esitatud elupaigatüüpide pindalade andmeid.

Soo elupaigatüüpide natura elupaikade kihile kandmisega on kõige suuremad muutused võrreldes standardandmebaasiga seotud madalsoode ja rabadega. Looduslikus seisundis rabasid (7110*) esineb vähem võrreldes andmebaasi esitatuga (SDF 9718 ha → esineb 7755 ha). Ühelt poolt on põhjuseks 2000. aastate kaardistusmetoodika ebatäpsus võrreldes tänapäevaga, seda võib määratleda teadusliku veana – algselt oli elupaigatüüp määratletud MaRu Eesti põhikaardi 1996-2007 kõlvikutüübi rabad alusel, kus rabamassiivi piires ei olnud eristatud puistunud ja lagedaid alasid ega servaalade siirdesoid. Seetõttu olid rabadena kaardistatud suured elupaigapolügoonid, mis hõlmasid lisaks lagerabade elupaigatüübile ka puistu parameetritelt siirdesoo- ja rabametsa elupaigatüübile (91D0*) vastavaid alasid (puude liituvus >0,3 ja kõrgus üle 4 m) ning siirde- ja õõtsiksoid (7140). Teisalt on elupaikade esinemist ja ulatust täpsustatud hilisemal ajal toimunud soo- ja metsainventuuride käigus, mille tulemusena määrati suur osa esialgselt rabadena kaardistatud alasid siirde- ja õõtsiksoode (7140, SDF 1632 ha → esineb 2514 ha) ning siirdesoo- ja rabametsade (91D0*, SDF 4076 ha → esineb 4521 ha) elupaigatüüpi kuuluvateks. Lisaks kaardistati lisaks ka rikutud, kuid taastumisvõimelisi rabasid (7120), mis varasemalt on olnud suuresti määratlemata (SDF 8,4 ha → esineb 609 ha). Madalsoode (7230) puhul on tegu sarnase lähenemisega nagu rabade juures – uuem kaardistus on olnud täpsem ja

seetõttu on madalsoode pindala võrreldes standardandmebaasiga vähenenud (SDF 1481 ha → esineb 950 ha)

2025-2026. a toimuvad ligikaudu 3000 hektaril peamiselt metsaelupaigatüüpide inventuurid, kus täpsustatakse Natura pilootinventuuril määratud elupaigatüüpe. Pärast inventuuri tulemusi korrigeeritakse ka metsaelupaikade standardandmebaasi andmeid.

2.1.1. Niitude taastamine, hooldamine ja majandamine

Erinevaid niiduelupaigatüüpe esineb umbes 4000 ha, millest valdava enamiku moodustavad lamminiidud (6450). Kuivemaid niiduelupaigatüüpe (6270*, 6510, 6530*) esineb ligikaudu 100 ha.

Taastatud ja hooldusesse võetud niitude pindala on Alam-Pedjal järk-järgult suurenenud. Sellele on kaasa aidanud aktiivsete maahooldajate lisandumine ja alade taastamine koos taristuobjektide (truubid, koolmed, teed, platsid) loomise ja parandamisega. Niitude hooldamine toimub peamiselt niites, kuid osa alasid ka karjatatakse. Eelmise kaitsekorraldusperioodi jooksul taastati unikaalseid alasid umbes 550 ha ulatuses. 2024. aastaks oli majandatud niitude pindala tõusnud ligikaudu 1580 ha-le, millest 290 hektaril toimus karjatamine ja ülejäänud niite hooldati niitmise teel. 2024. aastal hooldati niitude elupaigatüüpidest 6270* umbes 33 ha, 6430 15 ha, 6450 1520 ha, 6510 2 ha, 6530* 4 ha, 9070 1 ha.

Alam-Pedjal on plaanis taastada veel ligikaudu 400 hektarit lamminiite ja pikas plaanis arvestades seniseid taastamis- ja hoolduskogemusi võiks Alam-Pedjal hooldatavate niitude kogupindala ulatuda vähemalt 2000 hektarini.

Kava koostamise ajal niitudega seotud projektid:

- LIFE-IP „Loodusrikas Eesti“ tulemuspõhise toetuse pilootprojekt

Projekti eesmärk on näha, kuidas erinevad hooldusvõtted pärandniidu seisundit mõjutavad ning kuidas maahooldaja ise oma alade hindamisega hakkama saab. Pilootprojekti tulemuste põhjal selgitatakse välja, kas selline toetussüsteem on motiveerivam ja tagab seeläbi niitude parema seisundi. Alam-Pedjal osaleb FIE Airi Külvet (4 ha) ja Ilvesmaa OÜ (115 ha) ning neile on koostatud tegevusplaan, mis arvestab ala eripärasid ning võimaldab rakendada ka praegustest hooldustingimustest erinevaid võtteid. Samuti tuleb osalejatel täita hindamisankeet. Airi Külvet katsetab liigirikka heina laialilaotamist tarnastikule, et suurendada taimede liigirikkust ja Ilvesmaa OÜ katsetab mitmekesise majandamisega (niitmise-karjatamise vaheldamine, mosaiikne niitmine), et tagada mitmekesine taimestik ja loomastik.

- LIFE-SIP „Kliimamuutustega kohanemise tegevuste elluviimine Eestis“, koondnimega LIFE-SIP AdaptEst

Projekti käigus on Alam-Pedjal kavas leida paremad lahendused poollooduslike koosluste hooldamiseks ja niitmisel tekkinud heina kasutamiseks. 2023. aastal koostati niitude majandamise kava, mis on elektroonilisel kujul. Katsetatakse tarna ohjamist kuni 4 kordse hekseldamisega aasta jooksul 5 aastase perioodi vältel. Selleks valiti välja kolm ala Pedja jõe ääres Altnurga külas. Lisaks valiti välja alad, kus katsetatakse angervaksa ohjamist õitsemise ajal 3 aasta jooksul, et takistada taime levimist. Need alad asuvad samuti Pedja jõe ääres Jürikälas. Heina transpordikulude vähendamiseks osteti 2024. aastal heinapaki press, mis tihendab heina efektiivselt ja tänu heinapakkide kujule on juba toonud märkimisväärset kokkuhoidu heina transportimisel. Raskesti ligipääsetavates kohtades heina niitmiseks ja loomade vedamiseks osteti praam „Luhakass“, millega saab korraga suurel hulgal vedada heina välja sealt, kus seda mööda maismaad teha ei saaks. Heina laadimiseks rajatakse Kärevere silla lähisteleväike sadamaala. Heina ladustamiseks rajatakse väljaspool kaitseala kaks ladustamisala. Loomade jaoks rajatakse uusi karjakaedu ja varjualused.

- Luhtade niitmisaegade mõju uuringu alusandmete kogumine

Uuringu peamine eesmärk oli koguda algandmed luhtade erinevate niitmisaegade (varane niitmine pärast jaanipäeva, alates 25. juunist ja hiline niitmine pärast 15. juulit) mõjude pikaajaliseks uuringuks luhtade linnustikule ja taimestikule. Kogutud andmete põhjal tehtud analüüsi tulemused on tulevikus sisendiks luhtade hooldamise parimaks korraldamiseks ja nende kaitseväärtuste seisundite säilitamiseks ja parendamiseks. Alam-Pedjal oli uuringusse hõlmatud neli prooviala. Projekt kestab aastani 2027, kus viiakse läbi uuesti andmete kogumine vahepealsete tegevuste käigus toimunud muutuste teadasaamiseks.

2023. aastal valmis LIFE-SIP AdaptEst projekti käigus esialgne elektrooniline Alam-Pedja niitude majandamise kava, mida täiendati KKK koostamise käigus. Niitude majandamise kava kihid on kinnitatud KKK lisana (lisa 1). Kavas on iga registreeritud pärandniidu kohta täpsemad andmed nagu elupaigatüübi kood, prioriteetsus, vajalikud tegevused, hooldamisviis, raskusklass, juurdepääs jne. Hooldamise ja taastamise prioriteetsuse määravad ala loodusväärtused: taimekoosluse esinduslikkus ja liigiline koosseis, olulisus lindude toitumis- ja pesitsusaladena, olulisus kalade koelmualadena, kaitstavate ja ohustatud liikide asurkondade esinemine. Umbes pooled Alam-Pedja pärandniitudest asuvad raskesti ligipääsetavatel aladel – vanajõgede käärudes, üksteisest eraldatud väikeste aladena, metsastunud või võsastunud alade taga, väga pehmel pinnasel. KKK juurde kuuluvad ka kaitse-eesmärkide ja tegevuste kihid. Need asuvad lisa 3. Kaitse-eesmärkide kihi koostamiseks võeti aluseks elektrooniline niitude majandamise kava, mis aitas määrata igale niidu elupaigatüübi polügoonile eesmärgi ja tegevuse. Need kihid aitavad ruumiliselt mõista, kus asuvad prioriteetsemad niidualad ja mis on nende seisukord ja soovitatav tegevus.

Lamminiitude hulgas esineb alasid, mille hea seisundi säilitamiseks ei ole igal aastal vajalik samas mahus sekkumine ning hooldusvajadus võib sõltuda ala looduslikust seisundist ja kujunenud taimestikust. Samal ajal mõjutavad hooldusvõimalusi olulisel määral ilmastikutingimused. Näiteks aastatel 2016, 2017 ja 2025 esinenud liigniiskuse tõttu niidetavate alade hooldamist sisuliselt ei toimunud. Seetõttu võib tegelikult hooldatud niidupinna suurus aastati märkimisväärselt varieeruda.

Niitude hooldamisel tuleb lähtuda pärandniidu hooldamise toetuse määruses¹² sätestatud nõuetest. Kava koostamise ajal kehtinud pärandniidu hooldamise toetuse määruse 2023-2027 järgi on võimalik ühel aastal 5-aastase hooldamise perioodi jooksul jätta niit hooldamata, kui see on heas seisus ja on jäetud niitmata laike 5-30%. Sama määruse järgi on alates 2023. aastast hilisem niitmine tasustatud ka 50% kõrgema toetuse määraga. Lisaks on määruses öeldud, et kui kaitsekorralduslikus dokumendis (näiteks kaitsekorralduskava või liigi tegevuskava) ei ole toodud niitude hooldamise eritingimusi, siis tuleb hooldamisel järgida hooldamise toetuse määruses sätestatud nõudeid. Määruse järgi võib maas pesitseva linnuliigi elupaigas niita alates 15. juulist. Ligikaudu 75% Alam-Pedja hoolduskõlblikest lamminiitudest paikneb maas pesitsevate linnuliikide elupaigas. Senised kaitsekorralduskavad ei ole niitude hooldamise eritingimusi käsitletud, mistõttu on viimased 20 aastat rakendatud hilist (pärast 10. või 15. juulit) niitmist (vt tabel 3).

Tabel 3. Viimase 20 aasta niitude hooldamise tingimused

Periood	Toetuse määrus	Niitmine lubatud alates
2004-2006	Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määrad	01.07
2007-2014	Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013	Kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi tegevuskavas sätestatud kuupäev. Kui nimetatud dokumendis kuupäev ei kajastu, siis vastavalt Keskkonnaameti toetuse taotluste kinnitamise juhendile oli niita lubatud alates 10.07 .

¹² <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122022021?leiaKehtiv>

Periood	Toetuse määrus	Niitmine lubatud alates
2015-2022	Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus	10.07 või kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud kuupäev.
Alates 2023	Perioodi 2023–2027 pärandniidu hooldamise toetus	Maaspesitseva kaitsealuse linnuliigi elupaigas alates 15.07 , muudel juhtudel piirang puudub. Kaitse-eeskirjaga, kaitsekorralduskavaga, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavaga, pärandniitude tegevuskavaga või muu Keskkonnaameti haldusaktiga on võimalik sätestada määrusest erinev kuupäev.

Hiline niitmine mõjutab niidukoosluste elustikku ja taimkatet ning selle mõju sõltub nii niidu tüübist, mullastikust kui ka hooldamise regulaarsusest. Ajalooliselt kujunes Eesti niitude liigirikkus välja kesksuviste niitmise aegade tingimustes, mil heinategu toimus tavaliselt juuni lõpust juuli lõpuni. Selline ajavahemik võimaldas taimede seemnete valmimist, vältis taimestiku liigset varjutamist ning hoidis konkurentsi liikide vahel tasakaalus. Pidev hiline niitmine muudab seda tasakaalu, soodustades kõrreliste ja teiste kiirelt kasvavate liikide domineerimist ning vähendades väiksemate ja valgusnõudlike taimede osakaalu. Taimed jõuavad enne niitmist varuda varuaineid juurtesse, mis annab neile kevadel konkurentsielise. Selle tulemusel võib taimkate muutuda liigivaesemaks ja struktuurilt ühekülsemaks, eriti viljakamatel ja niiskematel niitudel, kus kõrgekasvulised liigid nagu päideroog, sookastik, angervaks ja vesikanep hakkavad järk-järgult ülekaalu saavutama. Selliste muutuste tagajärjel väheneb niidu elupaigakvaliteet ning väheneb võimalus väiksemate taimede ja nendega seotud putukaliikide püsimiseks¹³.

Putukate ja teiste selgrootute seisukohalt võib hiline niitmine pakkuda teatud perioodil soodsamaid tingimusi, kuna see tagab õierikka taimestiku pikemaks ajaks. Samas, kui niitmine toimub igal aastal liiga hilja ja ühtlaselt kogu alal, väheneb madalrohustuga laikude ja spetsiifiliste toidutaimede osakaal. Need on omakorda vajalikud mitmete liblikate ja tolmeldajate elutsükli jaoks. Nii võib pikaajaliselt ühtne hiline niitmine põhjustada ka nende rühmade arvukuse vähenemist, kuigi lühiajaliselt võib mõju tunduda positiivne.

Lindude, eriti maas pesitsejate jaoks (rohunepp, rukkirääk), on hilise niitmise eesmärk olnud pesitsusedukuse parandamine. Kuid niitude seisundi ja elustiku pikaajaline analüüs näitab, et selline ühe rühma vajadustest lähtuv lähenemine ei taga elupaiga terviklikku kvaliteeti. Hiline niitmine pakub varju ja kaitset maaspesitsevate lindude poegadele ning toetab osasid putukarühmi^{14,15}, kuid samas soodustab konkurentsivõimeliste taimede (sh invasiivsete võõrliikide) levikut. See võib viia väikeste, madalakasvuliste taimede kadumiseni ning liigtiheda ja kõrge taimestiku kujunemiseni, mis muutub lõpuks ka näiteks rohunepe jaoks ebasobivaks^{16,17,18}, kuna rohunepid valivad toitumiseks hea pinnase läbitavusega alad, kus on mõõdukas taimestiku kõrgus (h = 20 cm) ja tihedus ning mis

¹³ Mesipuu, M. 2020. Aru- ja soostunud niitude hoolduskava. Pärandkoosluste Kaitse Ühing

¹⁴Dietzel, Simon, et al. "When to mow and how: Short-term effects of river dike grassland management on arthropod abundance, species richness, and community composition." *Journal of Insect Conservation* 29.2 (2025): 25.

¹⁵ Käläs, J.A. 2004 (ed). International Single Species Action Plan for the Conservation of the Great Snipe *Gallinago media*. Technical Series No 5 of the UNEP/AEWA Secretariat. 41 p.

(http://www.unep-aewa.org/publications/technical_series/ts5_great_snipe.pdf).

¹⁶ Bonari, G., Fajmon, K., Malenovský, I., Zelený, D., Holu, J., Jongepierová, I., Chytrý, M., 2017. Management of semi-natural grasslands benefiting both plant and insect diversity: The importance of heterogeneity and tradition. *Agric. Ecosyst. Environ.* 246, 243–252. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2017.06.010>

¹⁷ Korniluk et al., 2021 Korniluk, M., Białomyzy, P., Grygoruk, G., Kozub, Ł., Sielezniew, M., Świętochowski, P., Tumił, T., Wereszczuk, M., Chylarecki, P., 2021. Habitat selection of foraging male Great Snipes on floodplain meadows: importance of proximity to the lek, vegetation cover and bare ground. *Ibis* 163, 486–506. <https://doi.org/10.1111/ibi.12898>

¹⁸ Rūsiņa, S., 2017. Protected Habitat Management Guidelines for Latvia. Volume 3. Seminaturl grasslands.

vaheldub palja maapinna laikudega, kus väiksem juurte tihedus hõlbustab toitumist mulla ülakihis elavatest vihmaussidest jt selgrootustest¹⁹. Muutused taimestikis toimuvad kiiremini niiskematel niidualadel, kus vee ja toitainete kättesaadavus ei piira kõrgekasvuliste taimede levikut²⁰. Seega võivad ühe organismirühma kaitsele keskenduvad nõuded pikemas perspektiivis kaasa tuua elupaiga kvaliteedi halvenemise ning kogu elurikkuse vähenemise.

Taimestiku ja elustiku muutuste kõrval mõjutab hiline niitmine ka niitude majanduslikku kasutatavust. Hilja tehtud hein on madalama kvaliteediga, sisaldab rohkem puitunud osi ja vähem toiteväärtust, mistõttu ei sobi hästi loomasöödaks. See vähendab motivatsiooni põllumajandustootjatel niite hooldada ning võib viia olukorrani, kus hooldamine toimub vaid toetusnõuete täitmiseks, mitte päriselt elupaiga seisundi säilitamiseks^{21,22,23}.

Viimaste aastakümnete hiline niitmispraktika on Alam-Pedjal kaasa toonud niidutaimestiku negatiivsed muutused: tarna ja angervaksa domineerimise ning võõrliikide, näiteks kanada kuldvitsa (*Solidago canadensis*) ja tähk-kukehirsi (*Echinochloa crus-galli*), leviku. Sellised muutused näitavad, et taimkatte ühekülgsemaks muutumine ja kiirekasvuliste liikide eelistamine on otseselt seotud hilise niitmisega. Taimkatte negatiivsed muutused on omakorda aluseks kogu elurikkuse vähenemisele, mõjutades nii tolmeldajaid, selgrootuid kui ka linde. Perioodi 2016–2025 hoolduskogemus näitab, et Alam-Pedja oludes määrab niitmise võimaliku alustamise aja suurel määral ilmastik. Kolmel aastal kümnest (2016, 2017, 2025) on liigniiskus takistanud niitmist peaaegu täielikult, võimaldades hooldada vaid väikese osa niidetavatest aladest. Neljal aastal (2019, 2021, 2023 ja 2024) on niitmine olnud raskendatud, sest pärast 10. või 15. juulit puudus piisavalt pikk kuiv periood heina kogumiseks. Varajase niitmisega alustamist (enne 10. või 15. juulit) oleks ilmastikuolud võimaldanud alustada vaid kolmel aastal (2019, 2023, 2024). Praktika ja kogemused näitavad, et fikseeritud kuupäevadega niitmispiirangud ei arvesta kohalikke olusid ega toeta pikaajaliselt niitude säilimist.

Ühtne ja kindlalt määratud niitmise aeg ei sobi kõikidele elustikurühmadele ega niidutüüpidele. Osa liikidest sõltub varasemast, osa hilisemast niitmisest, sõltuvalt nende elutsüklist ja ökoloogilistest nõudlustest. Seetõttu on liigirikka ja ökoloogiliselt toimiva niiduökosüsteemi säilitamiseks oluline rakendada mitmekesiseid majandamispraktikaid, mis arvestab looduslike tingimusi ja muudab niitmise ajastust nii aastate kui ka alade lõikes^{24,25,26,27,28}. Selline mosaiikne majandamine – vaheldumisi varasem ja hilisem niitmine, niitmata laikude, vaheaastate jätmine ning karjatamise

¹⁹ Sepp, A.-M., 2023. Rohunepe (*Gallinago media*) poolt kasutatava elupaiga suurus ja levik Eestis. Bakalaureusetöö.

²⁰ Diekmann, M., Andres, C., Becker, T., Bennie, J., Blüml, V., Bullock, J. M., ... & Wesche, K. (2019). Patterns of long-term vegetation change vary between different types of semi-natural grasslands in Western and Central Europe. *Journal of Vegetation Science*, 30(2), 187-202.

²¹ Babai, D., & Molnár, Z. (2014). Small-scale traditional management of highly species-rich grasslands in the Carpathians. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 182, 123-130

²² Holm et al. 2019 Holm, B., Aavik, T., Kasari, L., Luuk, O., Holm, A., Väli, K., Sandre, S.-L., Kallaste, E., 2019. Poollooduslike koosluste jätkusuutliku majandamise tagamise analüüs. Uuringu aruanne. Pärandkoosluste kaitse ühing & Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR OÜ, Tartu.

²³ Zhang, T., Li, F. Y., Wang, H., Wu, L., Shi, C., Li, Y., & Hu, J. (2021). Effects of defoliation timing on plant nutrient resorption and hay production in a semi-arid steppe. *Journal of Plant Ecology*, 14(1), 44-57.

²⁴ *Ibid.*, 16

²⁵ Budka, M., Jobda, M., Szałański, P., & Piórkowski, H. (2019). Effect of agri-environment measure for the aquatic warbler on bird biodiversity in the extensively managed landscape of Biebrza Marshes (Poland). *Biological Conservation*, 239, 108279.

²⁶ *Ibid.*, 14

²⁷ Johansen et al., 2019 Johansen, L., Westin, A., Wehn, S., Iuga, A., Ivascu, C.M., Kallioniemi, E., Lennartsson, T., 2019. Traditional semi-natural grassland management with heterogeneous mowing times enhances flower resources for pollinators in agricultural landscapes. *Glob. Ecol. Conserv.* 18, 00619. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2019.e00619>

²⁸ Shipley, J.R., Frei, E.R., Bergamini, A., Boch, S., Schulz, T., Ginzler, C., Barandun, M., Bebi, P., Bolliger, J., Bollmann, K., Delpouve, N., Gossner, M.M., Graham, C., Krumm, F., Marty, M., Pichon, N., Rigling, A., Rixen, C., 2024. Agricultural practices and biodiversity: Conservation policies for semi-natural grasslands in Europe. *Curr. Biol.* 34, R753–R761. <https://doi.org/10.1016/j.cub.2024.06.062>

kombineerimine – loob maastikuliselt ja ökoloogiliselt mitmekesisema keskkonna. Sellist majandamisviisi on peetud oluliseks ka kehtivas luhtade hoolduskavas²⁹. Lisaks saab niitmise mõju elurikkusele leevendada niidumasinade töökiiruse reguleerimisega. See võimaldab eri liikidel leida sobivaid kasvukohti ja taastuda häiringute järel.

Saab öelda, et pidev hiline niitmine vähendab niiduelustiku mitmekesisust ning muudab kooslused homogeensemaks ja vähem vastupidavaks. Niidud on ajalooliselt kujunenud mitmekesise ja muutliku majandamise tulemusel ning nende säilitamiseks on vaja samasugust paindlikkust ka tänapäeval³⁰. Toetussüsteemid ja hooldusnõuded peaksid soodustama niitmise ajastuse varieerumist, mitte ühtset hilise niitmise praktikat, sest ainult nii on võimalik tagada niitude pikaajaline elurikkus ja ökoloogiline toimivus.

Seetõttu on otstarbekas rakendada Alam-Pedja niitude hooldamisel mitmekesise majandamise põhimõtet ilma fikseeritud niitmise algusajata. Mitmekesine majandamine ilma fikseeritud ajaliste piiranguteta võimaldab hooldustöid kohandada vastavalt looduslikele oludele ja niidu seisundile. Varase ja hilise niitmise, karjatamise, vaheaastate jätmise, niitmata laikude vaheldumine tagab taimkatte ja elustiku tasakaalu, toetades erinevate liikide elutsükli. Selline lähenemine järgib ajaloolist niidukasutuse mustrit, mille käigus niideti vastavalt ilmastikule ja vajadusele, mitte ühtse ajakava järgi. Mitmekesise majandamise rakendamine on seega vajalik nii Alam-Pedja niitude elurikkuse säilitamiseks kui ka praktilise hooldustegevuse jätkusuutlikkuse tagamiseks, sest ainult paindlik ja ökoloogilisi eripärasid arvestav hooldus suudab hoida pärandniidud heas seisundis.

Niitmise tegeliku algusaja üle peetakse arvestust ning seda jälgitakse. Hooldustööde alguse kaardistamist ja analüüsi korraldab Keskkonnaamet. Kogutud andmete põhjal hinnatakse niitmise praktika kujunemist ning selle vastavust kaitse-eesmärkidele ja hooldusnõuetele. Analüüsi tulemusi kasutatakse kaitsekorralduse tõhususe hindamiseks ning vajaduse korral edasiste otsuste tegemiseks. Analüüsi tulemused on avalikud ja vajadusel jagatavad.

²⁹ [Luhtade hoolduskava](#), Pärandkoosluste Kaitse Ühing, 2020

³⁰ *Ibid.*, 16,27,28

2.1.2. Elupaigatüüpide kaitse-eesmärgid

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
3160 Huumustoitelised järved ja järvikud KE – ei, LoD – I, LoA - jah	101,4	C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> • muu (täpsustus märkustes) 	101,4	C	C	3,49
Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel - vanad andmed, lk seisund automaatselt genereeritud ja seega adekvaatsed andmed puuduvad, piiritletud kameraalselt põhikaardi järgi. Elupaigatüüp tuleb lisada LKA kaitse-eesmärkide hulka. SDFi elupaiga pindala korrigeerida siis, kui selguvad 3160 kaardistamise põhimõtted koostatavas järvede tegevuskavas.								
3260 Jõesed ja ojad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	427,3 7,1 15	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> • säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund • parandada elupaigatüübi seisundit • vältida halvenemist 	434,4 10 5	A	A	4,73
Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel - seisundihinnangud olemas, kuid vanad andmed. Piiritletud põhikaardi järgi (Elva, Pikknurme, Laeva, Umbusi, Emajõgi, Põltsamaa, Pedja jõgi) ja määratud kameraalselt. Parandada seisundit (10 ha): eemaldada aeg-ajalt koprapaise Laeva jõelt. Vältida halvenemist (5 ha): taastamiseks vajadus puudub. Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 485 ha → 449 ha)								
4030 Kuivad nõmmed KE – jah, LoD – I, LoA - jah	X	X	ebapiisavad või puuduvad andmed	<ul style="list-style-type: none"> • muu (täpsustus märkustes) 	X	X	X	0

³¹ KE – kaitse-eeskirjas nimetatud liik (jah/ei); LoD – loodusdirektiivi lisa number; LoA – loodusala kaitse-eesmärgiks nimetatud (jah/ei)

³² Elupaigatüübi esinduslikkus (keskmistatud): A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne, X – teadmata. Andmed EELIS-st 12.11.2025 seisuga. Täpsemalt: [metsaelupaigatüüpide inventeerimise juhend](#), [niiduelupaigatüüpide inventeerimise juhend](#), [järve-elupaigatüüpide inventeerimise juhend](#), [soo-elupaigatüüpide inventeerimise juhend](#)

³³ Üldine looduskaitse väärtus (keskmistatud): A – väga kõrge, B – kõrge, C – keskmine, X – teadmata. Andmed EELIS-st 12.11.2025 seisuga.

³⁴ Veeru täisnimi: Panus üldpindalasse (%). 2019. a loodusdirektiivi [aruande](#) andmete põhjal. Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu Eesti elupaigatüüpide pindalast

³⁵ Looduskaitse seisund (*Conservation*): A – väga hästi säilinud, B – hästi säilinud, C – keskmiselt säilinud või osaliselt rikutud, X – säilimise aste teadmata. Andmed EELIS-st 12.11.2025 seisuga.

³⁶ Kaitse-eesmäärke seatakse LK seisundist lähtuvalt.

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
Märkused: Andmete täpsustamine. Tõenäoliselt looduslalal ei esine. Koostada ekspertiis/inventuur ja pärast seda otsustada, kas eemaldada kaitse-eesmärkide hulgast ja korrigeerida eesmarke SDF-is.								
6270* Liigirikkad niidud lubjavaesel mullal KE – jah, LoD – I, LoA - jah	9,5 41,5 40,2	A B C	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit vältida halvenemist 	30,8 29,4 31	B	C	3,04-1,82
<p>Märkused: Kohati tuleb andmeid täpsustada. Kuigi enamik 6270* on kaardistatud 2000. a alguses ja keskel, on nende seisukord üldiselt teada. KKK koostamise käigus hinnati elupaigatüübi majandamise perspektiivi.</p> <p>Säilitada hea seisund (30,8 ha): niidud, mis on 2025. a seisuga hoolduses ja heas seisus (LK seisundiga A ja B).</p> <p>Parandada seisundit (29,4 ha): sellest 15 ha on niidud, mis on praegu hoolduses, kuid LK seisund on madal (C) ja ülejäänud on niidud, mida on võimalik lihtsamate võtetega taastada ja hooldusesse võtta (LK seisundiga B ja C).</p> <p>Vältida halvenemist (31 ha): niidud, mis asuvad väga eraldatud paikades (nt vanad talukohad) ja ligipääs puudub ja niitmine vajab eraldi lähenemist käsitsi töödeks. Need jäävad looduslikule arengule. Enamasti LK seisundiga C, kuid ka B).</p> <p>SDFi elupaiga pindala korrigeerida ei ole vaja (SDF 91,5 ha → 91 ha).</p>								
6430 Niiskuslembesed kõrgrohud KE – ei, LoD – I, LoA - jah	24,3 1,6	B C	ebapiisavad või puuduvad andmed	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund vältida halvenemist 	24,3 1,6	C	C	1,3
<p>Märkused: Andmete täpsustamine, kuna on tegu vanade andmetega. Elupaigatüüp tuleb lisada LKA kaitse-eesmärkide hulka. KKK koostamise käigus hinnati elupaigatüübi majandamise perspektiivi.</p> <p>Säilitada hea seisund (24,3 ha): niidud, mis on 2025. a seisuga hoolduses ja heas seisus (LK seisundiga B).</p> <p>Vältida halvenemist (1,6 ha): niidud, mis asuvad väga eraldatud paikades ja ligipääs puudub. Need jäävad looduslikule arengule (LK seisundiga C).</p> <p>Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 5 ha → 26 ha).</p>								
6450 Lamminiidud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	1434 1094,4 1367,1	A B C	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit vältida halvenemist 	1884,7 1220 765,5	B	B	25,97-20,5

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
<p>Märkused: Kuigi enamik 6450 on kaardistatud 2000. a alguses ja keskel, on nende seisukord üldiselt teada. KKK koostamise käigus hinnati elupaigatüübi majandamise perspektiivi.</p> <p>Säilitada hea seisund (1884,7 ha): niidud, mis on 2025. a seisuga hoolduses või heas seisus või on just taastamine alanud ja läheb hiljem hooldusesse (LK seisund A ja B). Lisaks LK seisundiga A niidud, mida on kunagi hooldatud või mida saab lihtsamate võtetega hooldusesse võtta (tegevusena niitude taastamine).</p> <p>Parandada seisundit (1220 ha): sellest 275 ha on niidud, mis on praegu hoolduses, kuid LK seisund on madal (LK seisundiga C) ja ülejäänud (931 ha) on niidud, mida on võimalik taastada ja hooldusesse võtta. Samuti alad, mille ligipääs on raske, kuid tänu heinapraamile on võimalik ala hooldusesse võtta. LK seisund B ja C.</p> <p>Vältida halvenemist (765,5 ha): niidud, mis asuvad väga eraldatud paikades ja ligipääs puudub või on liiga metsastunud või märjad. Samuti asub osa niitudest reservaadis. Need võiksid jääda looduslikule arengule. LK seisund varieerub A-C.</p> <p>SDFi elupaiga pindala korrigeerida ei ole vaja (SDF 3835 ha).</p> <p>* Peab meeles pidama, et natura_elupaik kihil olevad niitude piirid ja seega pindala ei kajasta tegelikku hooldatava või taastatava ala suurust, mis on igal aastal erinev.</p>								
6510 Aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud	2 3	B C	ebapiisavad või puuduvad andmed	<ul style="list-style-type: none"> parandada elupaigatüübi seisundit vältida halvenemist 	3 2	B	C	0,13
KE – ei, LoD – I, LoA - jah								
<p>Märkused: Andmete täpsustamine, kuna on tegu vanade andmetega. Elupaigatüüp tuleb lisada LKA kaitse-eesmärkide hulka. KKK koostamise käigus hinnati elupaigatüübi majandamise perspektiivi.</p> <p>Parandada seisundit (3 ha): niidud, mis on praegu hoolduses, kuid LK seisund on madal (LK seisundiga C).</p> <p>Vältida halvenemist (2 ha): niidud, mis asuvad väga eraldatud paikades ja ligipääs puudub ja niitmine vajab eraldi lähenemist käsitsi töödeks. Need jäävad looduslikule arengule (LK seisundiga B).</p> <p>Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 1,9 ha → 4,9 ha).</p>								
6530* Puisniidud	6,8 1,9 0,8	A B C	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit vältida halvenemist 	8,6 0,1 0,7	A	B	0,47-0,23
KE – jah, LoD – I, LoA - jah								
<p>Märkused: Statistiliselt usaldusväärne hinnang – puisniitude seisukord on teada ja asukohad on kaardistatud jooksvalt. KKK koostamise käigus hinnati elupaigatüübi majandamise perspektiivi.</p> <p>Säilitada hea seisund (8,6 ha): niidud, mis on 2025. a seisuga hoolduses või just taastatud ja heas seisus (LK seisundiga A ja B).</p> <p>Parandada seisundit (0,1 ha): niidud, mida on võimalik lihtsamate võtetega taastada ja hooldusesse võtta (LK seisundiga C).</p> <p>Vältida halvenemist (0,7 ha): niidud, mis asuvad väga eraldatud paikades ja ligipääs puudub. Need jäävad looduslikule arengule (LK seisundiga C).</p>								

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 6 ha → 9,5 ha).								
7110* Rabad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	4067,4 3023,8 664,4	A B C	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit 	7091,2 664,4	B	B	5,78
Märkused: Statistiliselt usaldusväärne hinnang – u 90% 7110* andmetest on pärit ELF soode inventuurist. Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 9718 ha → 7755 ha). LK seisund C → Peaaegu terves ulatuses tegu taastatud veerežiimiga rabadega nagu Soosaare ja Sangla (nendes toimub edasine looduslik areng). Soode pindalade muutused on kirjeldatud peatükis 2.1.								
7120 Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	305,2 17,2 287,5	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> muu (täpsustus märkustes) 	609,9	B	B	3,56-2,3
Märkused: Kohati taastub rabaks (7110*), aga enamasti muutub rabametsaks (91D0*). Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – u 63% 7120 andmetest on pärit aastatest 2001-2004 ja 2024 (kameraalne kaardistus). SDFi elupaiga pindala korrigeerida ei ole vaja (SDF 8,4 ha), kuna elupaigatüübi seisund vajab täpsustamist ja selle areng võib toimuda mõlemas suunas. 5,5 ha C seisundiga elupaiku seotud Peterna-Laashoone taastamisalaga. 305,2 ha seotud Sangla soo taastamisega 2018. a. 119 ha võimalikku seotust LIFE AdaptEst taastamisaladega. Ülejäänud looduslik areng.								
7140 Siirde- ja õõtsiksood KE – jah, LoD – I, LoA - jah	1887,1 567,1 60,5	A B C	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit vältida halvenemist 	2445,2 49,1 11,4	B	B	6,26
Märkused: Statistiliselt usaldusväärne hinnang – u 70% 7140 andmetest on pärit ELF soode inventuurist. Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 1632 ha → 2514 ha). Parandada seisundit (49,1 ha): kraavitus olemas ja võimalik veerežiimi parandada. Vältida halvenemist (11,4 ha): Selgesti tuvastatavaid kaitsekorralduslike tegevustega kõrvaldatavaid mõjutegureid (nt kraavitus) ei ole, elupaikade looduslik areng liigub pikas perspektiivis elupaigatüübi 91D0* suunas.								

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
7150 Nokkheinakooslused KE – ei, LoD – I, LoA - jah	1,2	A	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund 	1,2	A	A	0,22-0,009
Märkused: Elupaigatüüp on kaasnev ja määratud kameraalselt. Kuna esineb 7110* elupaigatüübiga koos ja eraldi ei kaardistata, siis pole vaja LKA kaitse-eesmärgiks lisada.								
7230 Liigirikkad madalsood KE – jah, LoD – I, LoA - jah	828,8 117,4 4,2	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund vältida halvenemist 	946,2 4,2	A	A	3,58
Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – u 70% 7230 andmetest on pärit aastatest 2001-2004. Korrigeerida SDFi elupaiga pindala osas (SDF 1481 ha → 950 ha). Vältida halvenemist (4,2 ha): Selgesti tuvastatavaid kaitsekorralduslike tegevustega elimineeritavaid mõjutegureid (nt kraavitus) ei ole, asuvad raskesti ligipääsetavates kohtades ja seisundi parandamise perspektiiv on madal.								
9010* Vanad loodusmetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	393,2 236,6 31,8	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit 	629,8 31,8	B	A	0,95
Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – vaid u 60% 9010* andmetest on pärit aastatest 2022-2024. Parandada seisundit (31,8 ha): aktiivseid tegevusi ette ei nähta, vaid seisundi paranemine toimub läbi loodusliku arengu. Korrigeerida SDFi pärast 2025-2026 aasta inventuure (2025. a seisuga SDF 378 ha → 662 ha)								
9020* Vanad laialehised metsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	0,7	B	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund 	0,7	C	B	0,009
Märkused: Elupaigatüüp on kaasnev ja seetõttu SDF-i ei korrigeeri (SDF 0 ha).								

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
9050 Rohunditerikkad kuusikud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	124,1 30 3,7	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit 	154,1 3,7	B	A	1,77
Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – vaid u 54% 9050 andmetest on pärit aastatest 2023-2024. Parandada seisundit (3,7 ha): aktiivseid tegevusi ette ei nähta, vaid seisundi paranemine toimub läbi loodusliku arengu. SDFi elupaiga pindala korrigeerida ei ole vaja. (2025. a seisuga SDF 152 ha).								
9080* Soostuvad ja soo-lehtmetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	4507,6 340,5 293,1 151,1	A B C p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit suurendada elupaigatüübi pindala 	4848,1 293,1 151,1	A	A	15,12- 13,23
Märkused: Potentsiaalsed elupaigatüübid asuvad skv-des. Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – u 87% 9080* andmetest on pärit aastatest 2001-2004. Parandada seisundit ja suurendada pindala (444,2 ha): aktiivsetest tegevustest kavandatakse veerežiimi taastamisi. Täpne ulatus selgub LIFE-SIP AdaptEst projekti käigus. SDFi elupaiga pindala korrigeerida ei ole vaja. (2025. a seisuga SDF 5276 ha). U 34 ha C seisundiga elupaika seotud LIFE-SIP AdaptEst Turvakuuri taastamisalaga.								
91D0* Siirdesoo- ja rabametsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	2933,9 1354,9 233,2	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit 	4288,8 233,2	B	B	10,27-9,04
Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – u 66% 91D0* andmetest on pärit aastatest 2001-2004. Parandada seisundit (233,2 ha): aktiivsetest tegevustest kavandatakse veerežiimi taastamisi. Täpne ulatus selgub LIFE-SIP AdaptEst projekti käigus. Korrigeerida SDFi pärast 2025-2026 aasta inventuure (2025. a seisuga SDF 4076 ha → 4522 ha). U 33 ha C seisundiga elupaika seotud LIFE-SIP AdaptEst Peterna-Pedja taastamisalaga.								
91E0* Lammi-lodumetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	3001 366,7 30,6	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit 	3367,7 30,6	B	A	89,53

Kaitseväärtus ³¹	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk		Esinduslikkus ³²	Üldine LK väärtus ³³	Panus (%) ³⁴
	P (ha)	LK seisund ³⁵	Andmekvaliteet	Sõnaline selgitus ³⁶	P (ha)			
<p>Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – u 73% 91E0* andmetest on pärit aastatest 2001-2004. Parandada seisundit (30,6 ha): aktiivseid tegevusi ette ei nähta, vaid seisundi paranemine toimub läbi loodusliku arengu. Korrigeerida SDFi pärast 2025-2026 aasta inventuure (2025. a seisuga SDF 3025 ha → 3398 ha). U 13 ha C seisundiga elupaika seotud LIFE-SIP AdaptEst Peterna-Pedja taastamiselalaga.</p>								
91F0 Laialehised lammimetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	543 19,6 2,7	A B C	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund parandada elupaigatüübi seisundit 	562,6 2,7	A	A	80,8
<p>Märkused: Andmed põhinevad ekstrapoleerimisel – u 80% 91F0* andmetest on pärit aastatest 2001-2004. Parandada seisundit (2,7 ha): aktiivseid tegevusi ette ei nähta, vaid seisundi paranemine toimub läbi loodusliku arengu. Korrigeerida SDFi pärast 2025-2026 aasta inventuure (2025. a seisuga SDF 530 ha → 565 ha).</p>								

2.2. Kaitsealused liigid

Alam-Pedja LoA ja Alam-Pedja LKA kaitse-eesmärk on kaitsta taimeliike soohiilakas (*Liparis loeselii*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*) ja kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) ning nende kasvukohti.

Alam-Pedja LoA kaitse-eesmärk on kaitsta selgrootuid lai-tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*), laiujur (*Dytiscus latissimus*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*), suur-kulditiib (*Lycaena dispar*), kalaliike vingerjas (*Misgurnus fossilis*), võldas (*Cottus gobio*), hink (*Cobitis taenia*), tõugjas (*Aspius aspius*), imetajaid tiigilendlane (*Myotis dasycneme*) ja saarmas (*Lutra lutra*) ning nende elupaiku. Eelnevalt loetletud nimekirjas on siseriiklike eesmärkidena nimetatud lai-tõmmuujur, laiujur ja vasakkeermene pisitigu. Need liigid tuleb lisada siseriiklike eesmärkide hulka. Ptk-s 2.2.1. kaitse-eesmärgiks seatud loodusala liikide andmed pärinevad EELISest. 2025. aastal kehtestatud sookäpa (*Hammarbya paludosa*) tegevuskavas tehti ettepanek lisada sookäpp LKA kaitse-eesmärkide hulka, kuna kaitsealal on tegu esinduslike kasvukohtadega. Lisaks tehti 2019. aastal kehtestatud roosa võrkheiniku (*Rhodotus palmatus*) tegevuskavas ettepanek lisada roosa võrkheinik LKA kaitse-eesmärkide hulka, kuna Alam-Pedjal on tegu kõige esinduslikuma kasvukohaga Eestis (vt täpsemalt ptk 2.2.1).

LiA eesmärkidest on lindudest siseriiklike eesmärkidena nimetatud kanakull (*Accipiter gentilis*), rästas-roolind (*Acrocephalus arundinaceus*), soopart e pahlsaba-part (*Anas acuta*), luitsnokk-part (*Spatula clypeata*), viupart (*Mareca penelope*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), rägapart (*Spatula querquedula*), sõtkas (*Bucephala clangula*), mustviires (*Chlidonias niger*) ja kiivitaja (*Vanellus vanellus*). Need liigid tuleb lisada siseriiklike eesmärkide hulka. Lisaks on Alam-Pedja LKA kaitse-eesmärgiks nimetatud väikekoskel (*Mergellus albellus*), kes ei ole LiA kaitse-eesmärk. Mõningatel liikidel on muutunud liigi ladinakeelne nimi. Sellisel juhul on kaitse-eesmärkide tabelisse lisatud vana liiginime juurde uus nimi. Vanad liiginimed on endiselt kasutusel Vabariigi Valitsuse korralduses³⁷, I ja II kaitsekategooria³⁸ ning III kaitsekategooria³⁹ liikide kaitse alla võtmise otsustes.

Linnuala moodustamise kriteeriumi täitnud liike on Alam-Pedjal 17. C1 kriteerium (alad, millel regulaarselt koguneb olulisel arvul globaalselt ohustatud liike või teisi globaalse kaitseväärtusega liike) – suur-konnakotkas, rukkirääk, rohunepp. C2 kriteerium (kaitseala on oluline läbirändavatele lindudele ning täidab rahvusvahelise tähtsusega linnuala nõudeid (IBA – Important Bird Area), so ala, kuhu regulaarselt koguneb vähemalt 1% Euroopa Liidus ohustatud liigi rändetee või Euroopa Liidu populatsioonidest) – väikeluik, rohunepp. C6 kriteerium (ala on liigi asurkonna kaitse seisukohast 5 olulisema ala seas Eestis) – herilaseviu, merikotkas, välja-loorkull, soo-loorkull, kaljukotkas, suur-konnakotkas, laanepüü, teder, tutkas, rohunepp, väikekajakas, händkakk, hallpea-rähn, valgeselg-kirjurähn, laanerähn.

Seega on ala mitmekordse kaitsetähtsusega rohunepile ja suur-konnakotkale, mistõttu neid võiks pidada Alam-Pedja võtmeliikideks. Eesti elujõulisem haudeasurkond levib Peipsi-Võrtsjärve vesikonnas, eriti Suur-Emajõe jõgikonnas, kus leidub sobivaid mängu- ja pesitsuspaiku vähemalt pooltele Eesti rohuneppidest⁴⁰. Mõlemale liigile⁴¹ on olemas tegevuskavad kaitse planeerimiseks Eestis.

³⁷ Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korraldus nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri”.

³⁸ Vabariigi Valitsuse 20. mai 2004. a määrus nr 195 „I ja II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetelu”.

³⁹ Keskkonnaministri 19. mai 2004. a määrus nr 51 „III kaitsekategooria liikide kaitse alla võtmine”.

⁴⁰ Rohunepi (*Gallinago media*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2021. aastal

⁴¹ Suur-konnakotka (*Clanga clanga*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2024. aastal

2015-2016. aastal toimus Eesti Ornitoloogiaühingu poolt Alam-Pedja linnuala haudelinnustiku ja rändel peatuvate veelindude inventuur. Valmisid uued arvukusehinnangud nii kaitsekorralduslikult olulistele kui teistele alal esinevatele linnuliikidele. Ptk-s 2.2.2. kaitse-eesmärgiks seatud läbirändajate ja pesitsevate liikide arvukused pärinevad EOÜ linnuala inventuuri aruandest⁴² ja EOÜ poolt koostatud Natura 2000 linnualade linnustiku inventuuride, seirekava uuendamise ja linnualade kaitse tõhususe hindamise aruandest. Viimase aruande lisas 1 on analüüsitud linnualade liikide arvukusi SDF järgi ja viimase kordusinventuuri andmeid. Liikide juures toodud pindala eesmärgid on seatud EELISes registreeritud kasvukohtade ja elupaikade järgi seisuga 14.11.2025. Linnuala liikide kaitse-eesmärkide tabelis tehakse ka ettepanekud Natura andmevormi (lühend SDF) muutmiseks. Natura andmevormile kantud arvukusandmeid saab käsitleda nn baasarvukusena ehk linnuala moodustamise hetkel alal olnud liikide arvukustena. Enamike liikide arvukushinnangute kvaliteet on SDF-is hinnatud „moderate“ ehk keskpärase kvaliteediga andmed. IBA alade inventuurid tehti aastatel 2001–2003 vabalt valitud teekondadel lindude kaardistamise kaudu ja liikide arvukused esitati vahemikena, minimaalse ja maksimaalse pesitsevate paaride arvuna alal. Madalama kvaliteediga loendustega liikidel on arvukushinnangute vahemikud üldjuhul suuremad.⁴³ SDF andmete muutmise vajadus tuleneb ka asjaolust, et varasemad hinnangud võivad sisaldada teaduslikku viga – tänapäevased inventuurid viiakse läbi uue ja oluliselt täpsema meetodikaga, mida võrgustiku loomise algusaastatel selliselt ei kasutatud. Seetõttu on andmete korrigeerimine vajalik, et peegeldada tegelikku olukorda ja vältida valede eeldustel põhinevaid kaitsekorralduslikke otsuseid.

⁴² https://eoy.ee/pics/1327_Alam-Pedja_linnuala_linnustiku_inventuuri_aruanne_2016.pdf

⁴³ Natura linnualade kaitse tulemuslikkuse ja kaitsekorralduse analüüsid. Koostaja: Renno Nellis, EOÜ, 2023

2.2.1. Loodusala liikide kaitse-eesmärgid

Kaitseväärtus ⁴⁴	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk	Panus (%) ⁴⁵	Märkused
	Populatsiooni suurus (täpne suurus/elupaiga pindala)	Ühik ⁴⁶	Andmekvaliteet			
Natura loodusala eesmärgid						
Soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>) Ohualdis (VU) ⁴⁷ LKS – II, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	11/18	ha/võrse	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus	0,15-0,1	Kasvukoht asub skv-s. Panuse % 2019. aasta loodusdirektiivi aruande liikide üldarvukusest.
Kollane kivirik (<i>Saxifraga hirculus</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – II, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	0,1/50	ha/võrse	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus	0,9	Kasvukoht asub skv-s. Liigile on koostatud tegevuskava ⁴⁸ . Panus % arvatud võrsete järgi.
Kaunis kuldking (<i>Cyripedium calceolus</i>) Ohulähedane (NT) LKS – II, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	0,25/2	ha/võrse	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist	-	Esmakordselt leiti 2024. aastal. Kasvukoht asub skv-s. Liigile on koostatud tegevuskava ⁴⁹ .
Lai-tõmmuujur (<i>Graphoderus bilineatus</i>) Soodsas seisundis (LC)	4,2/10	ha/isend	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus	-	Liigile on koostatud tegevuskava ⁵⁰ .

⁴⁴ LKS – kaitsekategooria (I; II; III); KE – kaitse-eeskirjas nimetatud (jah/ei); LoD – loodusdirektiivi lisa number; LoA – loodusala kaitse-eesmärgiks nimetatud (jah/ei)

⁴⁵ Veeru täisnimi: Panus soodsasse seisundisse/üldarvukusse. Numbrid näitavad, milline on selle loodusala liikide osakaal liigi kaitse tegevuskavade soodsast seisundist või liikide osakaal 2019. aasta loodusdirektiivi aruande liikide üldarvukusest. Kui veerus pole väärtust märgitud, siis puudub liigi tegevuskava või liigi tegevuskavas pole seatud arvulisi (pindala või isendid) eesmärgid või puudub liigil arvuline hinnang loodusdirektiivi aruandluses.

⁴⁶ Kasutatavad ühikud: isendite arv (rändajad (r), talvitujad (t), isased – metsis (kukke)), paaride arv (p), taimede arv (õitsvad varred, võrsed), puhmikute arv (taimed), elupaiga/kasvukoha suurus (ha), asustatud puud/kivid (samblad, samblikud, lendorav), asustustihedus (km², linnuatlases), atlase ruutude arv (liigi esinemine), leiukohtade arv

⁴⁷ Eesti punase nimestiku 2019. aasta hindamise järgi

⁴⁸ Kollase kiviriku (*Saxifraga hirculus*) ja eesti soojumika (*Saussurea alpina subsp. esthonica*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2025. aastal.

⁴⁹ Kauni kuldkinga (*Cyripedium calceolus*) kaitse tegevuskava.

⁵⁰ Lai-tõmmuujuri (*Graphoderus bilineatus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2017. aastal.

Kaitseväärtus ⁴⁴	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk	Panus (%) ⁴⁵	Märkused
	Populatsiooni suurus (täpne suurus/elupaiga pindala)	Ühik ⁴⁶	Andmekvaliteet			
LKS – III, KE – ei, LoD – II, IV, LoA – jah						
Laiujur (<i>Dytiscus latissimus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – ei, LoD – II, IV, LoA – jah	-	-	ebapiisavad või puuduvad andmed	muu	-	Liigile on koostatud tegevuskava ⁵¹ . EELISes andmed puuduvad ja ei ole võimalik eesmärki seada. Inventuur elupaiga ja populatsiooni seisundi väljaselgitamiseks.
Vasakkeermene pisitigu (<i>Vertigo angustior</i>) Ohulähedane (NT) LKS – III, KE – ei, LoD – II, LoA – jah	0,5/4	ha/isend	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus	-	
Paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – II, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	56	ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	vältida halvenemist	-	Liigile on koostatud tegevuskava ⁵² . Elupaik piiritletud Põltsamaa jõe ulatuses Alam-Pedjal.
Suur-kuldtiib (<i>Lycaena dispar</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	3/1	ha/isend	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus	-	2025. aasta inventuur toimus putukatele väga ebasoodsate elutingimuste perioodil (liigniiskus, varakevadised öökülmad), mis pärssis liblikate arengut ning viis arvukuse alla. Alam-Pedja ei ole päevaliblikate eriti hea piirkond, sobivaid elupaiku on vähe, need paiknevad peamiselt teede ja kraavide servades. Suuri alasid kimbutab liigniiskus, mis ei soosi päevaliblikate elu.

⁵¹ Laiujuri (*Dytiscus latissimus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2017. aastal.

⁵² Paksukojalise jõekarbi (*Unio crassus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2017. aastal.

Kaitseväärtus ⁴⁴	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk	Panus (%) ⁴⁵	Märkused
	Populatsiooni suurus (täpne suurus/elupaiga pindala)	Ühik ⁴⁶	Andmekvaliteet			
Vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LoD – II, LoA – jah	265	ha	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel	vältida halvenemist	-	Elupaik piiritletud Emajõe ja selle vanajõgedega.
Võldas (<i>Cottus gobio</i>) Ohulähedane (NT) LKS – III, KE – jah, LoD – II, LoA – jah	263	ha	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel	vältida halvenemist	-	Elupaik piiritletud Emajõe ja selle vanajõgedega.
Hink (<i>Cobitis taenia</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LoD – II, LoA – jah	374	ha	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel	vältida halvenemist	-	Elupaik piiritletud Emajõe ja selle vanajõgedega ja Pedja jõega.
Tõugjas (<i>Aspius aspius</i>) Ohulähedane (NT) LKS – II, KE – jah, LoD – II, V, LoA – jah	282	ha	põhineb peamiselt väga piiratud andmetega ekspertarvamusel	vältida halvenemist	-	Liigile on koostatud tegevuskava ⁵³ . Elupaik piiritletud Emajõe ja selle vanajõgedega ja Pedja jõe alamjooksuga.
Tiigilendlane (<i>Myotis dasycneme</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – II, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	616	ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist	-	Liigile on koostatud tegevuskava ⁵⁴ .
Saarmas (<i>Lutra lutra</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LoD – II, IV, LoA – jah	30-35	isend	ebapiisavad või puuduvad andmed	vältida halvenemist	-	EELISes andmed puuduvad ja seetõttu on isendite arv määratud SDF järgi. SDFi muuta pole vaja.

⁵³ Tõugja (*Aspius aspius*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2018. aastal.

⁵⁴ Nahkhiirlaste (*Vespertilionidae*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2017. aastal.

Kaitseväärtus ⁴⁴	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk	Panus (%) ⁴⁵	Märkused
	Populatsiooni suurus (täpne suurus/elupaiga pindala)	Ühik ⁴⁶	Andmekvaliteet			
Muu						
Sookäpp (<i>Hammarbya paludosa</i>) Ohualdis (VU) LKS – II, KE – ei, LoD – ei, LoA – ei	381	ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist	-	Ei ole LoA ega LKA kaitse-eesmärk. Ettepanek sookäpa kaitse-eesmärgiks lisamine on tehtud liigi tegevuskavas ⁵⁵ . Selle järgi on EELISE andmetel sookäpa kasvukohti, kus isendite arvukus on suurem kui 250, vaid 5, nende hulgas on Alam-Pedja LoA, kuid sookäpp ei ole kaitse-eesmärgiks. Võttes arvesse, et esinduslikke kasvukohti on väga vähe, tuleb kaaluda liigi lisamist Alam-Pedja kaitse-eesmärgiks.
Roosa võrkheinik (<i>Rhodotus palmatus</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – I, KE – ei, LoD – ei, LoA – ei	9,7	ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	vältida halvenemist	-	Ei ole LoA ega LKA kaitse-eesmärk. Ettepanek roosa võrkheiniku kaitse-eesmärgiks lisamine on tehtud liigi tegevuskavas ⁵⁶ . Selle järgi on tegu kõige esinduslikuma kasvukohaga Eestis. Võttes arvesse, et esinduslikke kasvukohti on väga vähe, tuleb kaaluda liigi lisamist Alam-Pedja kaitse-eesmärgiks.

⁵⁵ Hariliku sookäpa (*Hammarbya paludosa*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2025. aastal.

⁵⁶ Roosa võrkheiniku (*Rhodotus palmatus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2019. aastal.

2.2.2. Linnuala liikide kaitse-eesmärgid

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
Natura linnuala eesmärgid						
Soopart e pahlsaba-part (<i>Anas acuta</i>) Külaliskasurkond: ohualdis (VU) LKS – II, KE – ei, LiD – II, LiA – jah	143	r	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	Eestis (veel vähem Alam-Pedjal) üldjoontes ei pesitse ja seetõttu on määratud vaid rändel olevate isendite eesmärk. Isendite arv määratud SDF järgi. Kuna Eestis peaaegu ei pesitse, kaaluda kaitse-eesmärkide seast eemaldamist.
Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i> uue nimega <i>Spatula clypeata</i>) Ohualdis (VU) LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA – jah	50-70	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 20 p → 50-70 p
Viupart (<i>Anas penelope</i> uue nimega <i>Mareca penelope</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA – jah	20-25	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 10 p → 20-25 p
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>) Soodsas seisundis (LC)	400-500	p	põhineb peamiselt piiratud hulga	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	Lisaks peatuvad rändeajal. Rändeaja arvukusele ei ole eesmärki seatud. SDF 150 p → 400-500 p

⁵⁷ LKS – kaitsekategooria (I; II; III); KE – kaitse-eeskirjas nimetatud (jah/ei); LiD – linnudirektiivi lisa number; LiA – linnuala kaitse-eesmärgiks nimetatud (jah/ei).

⁵⁸ Veeru täisnimi: Panus soodsasse seisundisse. Numbrid näitavad, milline on selle linnuala liikide osakaal liigi kaitse tegevuskavade soodsast seisundist. Linnuliikide puhul arvutatakse juhul, kui on olemas liigi kaitse tegevuskava. Kui veerus pole väärtust märgitud, siis puudub liigi tegevuskava või liigi tegevuskavas pole seatud arvulisi (pindala või isendid) eesmärke. Kui veerus pole väärtust märgitud, siis puudub liigi tegevuskava või panuse % ei ole võimalik hinnata, kuna liigi tegevuskavas pole seatud arvulisi (pindala või isendid) eesmärke.

⁵⁹ Kasutatavad ühikud: isendite arv (rändajad (r), talvitujad (t), isased – metsis (kukke)), paaride arv (p), taimede arv (õitsvad varred, võrsed), puhmikute arv (taimed), elupaiga/kasvukoha suurus (ha), asustatud puud/kivid (samblad, samblikud, lendorav), asustustihedus (km², linnuatlases), atlase ruutude arv (liigi esinemine), leiukohtade arv

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA – jah			andmete ekstrapoleerimisel			
Rägapart (<i>Anas querquedula</i> uue nimega <i>Spatula querquedula</i>) Sigiv asurkond: väljasuremisohus (EN); LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA – jah	80-100	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	Lisaks peatuvad rändeajal. Rändeaja arvukusele ei ole eesmärki seatud. SDF 80 p → 80 p
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA – jah	50-70	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 30-40 p → 50-70 p
Väikeluik (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>) Külalisasurkond: ohualdis (VU) LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	600	r	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	2,6-0,01	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶⁰ . Eestis ei pesitse ja seetõttu on määratud vaid rändel olevate isendite eesmärk. Isendite arv määratud SDF järgi.
Kanakull (<i>Accipiter gentilis</i> uue nimega <i>Astur gentilis</i>) Ohualdis (VU) LKS – II, KE – ei, LiD – ei, LiA – jah	6-8/160	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	1-0,1	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶¹ . SDF 6-9 p, muudatused pole vajalikud.

⁶⁰ Väikeluige (*Cygnus columbianus bewickii* Yarr.) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2018. aastal.

⁶¹ Kanakulli (*Accipiter gentilis*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2022. aastal.

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
Kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>) Ohualdis (VU) LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	1-2/9900	p/ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	1,3-1,8	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶² . SDF 2 p, muudatused pole vajalikud.
Suur-konnakotkas (<i>Aquila clanga</i> uue nimega <i>Clanga clanga</i>) Kriitilises seisundis (CR) LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	0-1/250	p/ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	5-16,7	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶³ . SDF 2-4 p → 0-1 p
Väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i> uue nimega <i>Clanga pomarina</i>) Ohulähedane (NT) LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	1-2/56	p/ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	0,2-0,02	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶⁴ . Kanda SDF-i arvukus 1-2 p.
Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Ohualdis (VU) LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	9-11/1100	p/ha	täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	2,5-0,6	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶⁵ . SDF 4-5 p → 9-11 p
Kalakotkas (<i>Pandion haliaetus</i>) Ohualdis (VU)	4-5/510	p/ha	täielik uuring või statistiliselt	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet 	3,2-2,6	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶⁶ . SDF 1 p → 4-5 p

⁶² Kaljukotka (*Aquila chrysaetos*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2018. aastal.

⁶³ Suur-konnakotka (*Clanga clanga*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2024. aastal.

⁶⁴ Väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2018. aastal.

⁶⁵ Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2019. aastal.

⁶⁶ Kalakotka (*Pandion haliaetus*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2019. aastal.

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – jah			usaldusväärne hinnang	ning populatsiooni suurus		
Roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	15-20	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 7-12 p → 15-20 p
Välja-loorkull (<i>Circus cyaneus</i>) Kriitilises seisundis (CR) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	1-3	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 3-5 p → 1-3 p
Soo-loorkull (<i>Circus pygargus</i>) Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	1-2/535	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 4-7 p → 1-2 p
Herilaseviu (<i>Pernis apivorus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	10-15/43	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 13-15 p, muudatused pole vajalikud.
Händkakk (<i>Strix uralensis</i>) Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	30-35	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 30-40 p, muudatused pole vajalikud.
Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	0-1/60	p/ha	täielik uuring või statistiliselt	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet 	0,5-0,25	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶⁷ . Kanda SDF-i arvukus 0-1 p.

⁶⁷ Must-toonekure (*Ciconia nigra*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2018. aastal.

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
Kriitilises seisundis (CR) LKS – I, KE – jah, LiD – I, LiA – jah			usaldusväärne hinnang	ning populatsiooni suurus		
Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i> uue nimega <i>Tetrastes bonasia</i>) Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – I,II, LiA – jah	200-250	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 200-400 p, muudatused pole vajalikud.
Teder (<i>Tetrao tetrax</i> uue nimega <i>Lyrurus tetrax</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – III, KE – jah, LiD – I,II, LiA – jah	55-65/9300	kukke/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 200-300 p → 55-65 kukke
Metsis (<i>Tetrao urogallus</i>) Ohualdis (VU) LKS – II, KE – jah, LiD – II, LiA – jah	30-35/5	kukke/mängu	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	2,14-0,13	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 50-60 isendit. 2020-2023. aasta loenduse põhjal võib metsise arvukuseks hinnata 34-41 kukke (Meelis Leivitsa kokkuvõte). 2024. aasta loenduse järgi hinnati arvukuseks 28-33 kukke. Mõistlik on seada eesmärk 30-35 kukke. Korrigeerida SDF 35-50 p → 30-35 kukke. Panus % arvatatud „Metsise (<i>Tetrao urogallus</i>) kaitse tegevuskava” eelnõu 2025 järgi.
Rukkirääk (<i>Crex crex</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	160-180/770	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 100 p → 160-180 p

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
Täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	150-200/340	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 45 p → 150-200 p
Sookurg (<i>Grus grus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	40-60/5300	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 30-35 p → 40-60 p
Rohunepp (<i>Gallinago media</i>) Ohualdis (VU) LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	65/1600	kukke/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	18,3-3,05	Liigile on koostatud tegevuskava ⁶⁸ . 2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 100-120 isendit. 2016-2023. aasta loenduste põhjal on rohuneppide arvukus teadaolevates mängudes kokku 66 isaslindu (Meelis Leivitsa kokkuvõte). SDF 120-165 p → 65 kukke
Vöotsaba-vigle (<i>Limosa lapponica</i>) Hindamisel LKS – III, KE – jah, LiD – I,II, LiA – jah	100	r	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	Andmete esitamisel SDF-i tehti viga ladina keelse nimega (tegelikult mõeldi mustsaba-vigle) ⁶⁹ ning seetõttu on andmed ekslikud – vöotsaba-vigle ei pesitse Eestis, veel vähem Alam-Pedjal. Linde kohtab rändel Lääne-Eestis, sisemaal on haruldased ja seega tuleb määrata eesmärk rändel olevatele lindudele. Korrigeerida SDF-i pärast järgmist linnuala inventuuri. Võimalik muudatus SDF 100 p → 100 i (<i>concentration</i>).
Mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>) Ohualdis (VU)	15-20/5100	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet 	-	SDF 15-25 p, muudatused pole vajalikud.

⁶⁸ Rohuneppi (*Gallinago media*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2021. aastal.

⁶⁹ Natura linnualade kaitse tulemuslikkuse ja kaitsekorralduse analüüsid. Eesti Ornitoloogiaühing, 2023

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
LKS – II, KE – jah, LiD – II, LiA – jah				ning populatsiooni suurus		
Väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – II, LiA – jah	13-18/3500	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 13-15 paari. 2017. aasta soolindude loenduse põhjal hinnati arvukuseks 16-18 paari. SDF 40-55 p → 13-18 p
Tutkas (<i>Philomachus pugnax</i> uue nimega <i>Calidris pugnax</i>) Kriitilises seisundis (CR) LKS – II, KE – jah, LiD – I,II, LiA – jah	0-1	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF muudatus 5-10 p → 0-1 p
Rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – II, LiA – jah	80-120/9400	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 75-80 paari. 2017. aasta soolindude loenduse põhjal hinnati arvukuseks 110-120 paari. SDF 80-110 p, muudatused pole vajalikud.
Mudatilder (<i>Tringa glareola</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	40-70/9100	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 40-50 paari. 2017. aasta soolindude loenduse põhjal hinnati arvukuseks 69-75 paari. SDF 45-65 p, muudatused pole vajalikud.
Heletilder (<i>Tringa nebularia</i>) Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – II, LiA – jah	25-35/8000	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 30-35 paari. 2017. aasta soolindude loenduse põhjal hinnati arvukuseks 26-30 paari. SDF 2-4 p → 25-35 p
Punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	25-30/5100	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet 	-	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 25-30 paari. 2017. aasta soolindude loenduse

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah			andmete ekstrapoleerimisel	ning populatsiooni suurus		põhjal hinnati arvukuseks samuti 25-30 paari. SDF 40-50 p → 25-30 p
Kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – ei, KE – ei, LiD – II, LiA – jah	80-100	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	• vältida halvenemist	-	SDF 65 p → 80-100 p
Väikekajakas (<i>Larus minutus uue nimega Hydrocoloeus minutus</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	15-100	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	• vältida halvenemist	-	SDF 15 p, muudatused pole vajalikud.
Mustviires (<i>Chlidonias niger</i>) Väljasuremisohus (EN) LKS – III, KE – ei, LiD – I, LiA – jah	100-120	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	• vältida halvenemist	-	SDF 20-35 p → 100-120 p
Öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	200-230	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	• vältida halvenemist	-	SDF 20-30 p → 200-230 p
Valgeselg-kirjurähn (<i>Dendrocopos leucotos</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	130-150	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	• vältida halvenemist	-	SDF 23-28 p → 130-150 p
Musträhn (<i>Dryocopus martius</i>)	50-60	p	põhineb peamiselt piiratud hulga	• vältida halvenemist	-	SDF 25-35 p → 50-60 p

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah			andmete ekstrapoleerimisel			
Laanerähn (<i>Picoides tridactylus</i>) Ohualdis (VU) LKS – II, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	30-40	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 15-20 p → 30-40 p
Hallpea-rähn (<i>Picus canus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	25-30	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 12-20 p → 25-30 p
Rästas-roolind (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – ei, KE – ei, LiD – ei, LiA – jah	80-100	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 25 p → 80-100 p
Väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	400-600	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 100-200 p → 400-600 p
Punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>) Soodsas seisundis (LC) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	20-30/5100	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 50-100 p → 20-30 p
Hallõgija (<i>Lanius excubitor</i>) Ohualdis (VU)	4-8/6200	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet 	-	2016. aasta LiA inventuuris hinnati arvukuseks 4-5 paari. 2017. aasta soolindude loenduse põhjal

Kaitseväärtus ⁵⁷	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus (%) ⁵⁸	Märkused
	Populatsiooni suurus (min-max, täpne suurus)	Ühik ⁵⁹	Andmekvaliteet			
LKS – III, KE – jah, LiD – ei, LiA – jah			andmete ekstrapoleerimisel	ning populatsiooni suurus		hinnati arvukuseks samuti 7-8 paari. SDF 4-5 p, muudatused pole vajalikud.
Männi-käbilind (<i>Loxia pytyopsittacus</i>) Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – ei, LiA – jah	1-3	p	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> vältida halvenemist 	-	SDF 10-30 p → 1-3 p
Vööt-põõsalind (<i>Sylvia nisoria uue nimega <i>Curruca nisoria</i></i>) Ohualdis (VU) LKS – III, KE – jah, LiD – I, LiA – jah	0-5/45	p/ha	põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	<ul style="list-style-type: none"> säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus 	-	SDF 30-40 p → 0-5 p
Siseriiklikud eesmärgid						
Väikekoskel (<i>Mergellus albellus</i>) Külaliskasurkond: soodsas seisundis (LC) LKS – II, KE – jah, LiD – ei, LiA – ei	X	X	ebapiisavad või puuduvad andmed	<ul style="list-style-type: none"> muu 	-	Peatuvad vaid rändel. Andmed väikekoskla arvukuse kohta puuduvad ja seetõttu ei ole võimalik kaitse-eesmärki seada. Teha kindlaks väikekoskla esinemine ja arvukus Alam-Pedjal.

2.3. Kultuuripärand

Alam-Pedja LLA-1 on registreeritud 88 pärandkultuuriobjekti sh talud või talukohad, tali- ja metsateed, sillad, turbavõtukohtad jne. Kaitsekorralduslikke meetmeid pärandkultuuri objektide jaoks ei kavandata, kuna need pole Alam-Pedja looduskaitseala kaitse-eesmärgiks. Huvi korral tuleb kooskõlastada nende objektide hooldamine kaitseala valitsejaga. Kõiki pärandkultuuriobjekte saab näha [Maa- ja Ruumiameti kaardirakenduses](#).

3. MÕJUTEGURID, MEETMED JA TEGEVUSED

Tabel 4. Mõjutegurid, meetmed ja tegevused

Väärtus	Mõjutegur ⁷⁰	Kood	Olulisus ⁷¹	Paik- nemine ⁷²	Meede	Kood	Tegevuse tüüp	Märkused
Jões ja ojad (3260), vingerjas, hink, võldas, tõugjas	Probleemsed pärismaised liigid	PI03	keskmise tähtsusega	sees	Probleemsete kohalike liikide haldamine	MI05	probleemliigi tõrje	4.2.2. Koprapäisude likvideerimine Laeva jõel
	Looduslikud protsessid, millel ei ole seost inimtegevuse või kliimamuutustega	PM07	keskmise tähtsusega	sees	Elupaikade taastamine selliste looduslike protsesside aeglustamiseks, peatamiseks või tagasipööramiseks, mis toimuvad ilma inimtegevuse või kliimamuutuste otsese või kaudse mõjuta	MM01	veekogu taastamistöö	4.2.6. Vanajõgede suudmete lahtihoidmine; rooribade eemaldamine
Pärandniidud (6270*, 6430; 6450, 6510, 6530*), vasakkeermene pisitigu	Põllumajandusmaade hoolduse lakkamine	PA05	tähtis	sees	Kasutusest välja langenud maadel sobivate põllumajandustavade taastamine, sh niitmine, karjatamine ja põletamine	MA04	pärandniitude taastamistöö	Ptk 4.2.3.
			tähtis	sees	Olemasolevate ekstensiivsete põllumajandustavade ja põllumajandusmaastiku elementide säilitamine	MA03	pärandniitude hooldustöö	Ptk 4.2.4.

⁷⁰ Selgitused lisas 5.

⁷¹ Olulisuse liigitus: tähtis, keskmise tähtsusega, vähetähtis

⁷² Paiknemine: kas mõju on loodusala sisene, väline, mõlemad

Väärtus	Mõjutegur ⁷⁰	Kood	Olulisus ⁷¹	Paik- nemine ⁷²	Meede	Kood	Tegevuse tüüp	Märkused
	Üht tüüpi põllumajandusmaast teiseks muutmise (välja arvatud kuivendamine ja põletamine)	PA02	tähtis	sees	Niitmise, karjatamise ja teiste samaväärsete põllumajandustavade kohandamine	MA05	muu	Niitmise alustamine ajalise piiranguta ja hoolduse mitmekesistamine, täpsemad tingimused on niitude majandamise peatükis 2.1.1. ja kihtidel.
Sood ja rabad (7110*, 7140, 7150, 7230)	Metsakuivendus	PB24	tähtis	sees	Metsandusliku kuivenduse ja veevõtu reguleerimine (sh muudetud veerežiimiga elupaikade taastamine)	MB14	sookoosluse taastamistöö	4.2.5. Märgade koosluste taastamine
	Puudub teave survetegurite või ohtude kohta	PX05	keskmise tähtsusega	sees	Puudub	Puudub	inventuur	4.1.3. Elupaigatüüpide inventuur
Metsad (9010*, 9020*, 9050, 9080*, 91D0*, 91E0*, 91F0*)	Puudub teave survetegurite või ohtude kohta	PX05	keskmise tähtsusega	sees	Puudub	Puudub	inventuur	4.1.3. Elupaigatüüpide inventuur
	Valik- või harvendusraie (välja arvatud uuendusraie)	PB06	keskmise tähtsusega	sees	Metsa majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmise	MB05	kaitsekorra muutmise	4.4.2. Kaitsekorra muutmise
	Turbe- ja uuendusraie	PB09	keskmise tähtsusega	sees	Metsa majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmise	MB05	kaitsekorra muutmise	4.4.2. Kaitsekorra muutmise
Metsad (9080*, 91D0*, 91E0*, 91F0*)	Metsakuivendus	PB24	tähtis	sees	Metsandusliku kuivenduse ja veevõtu reguleerimine (sh muudetud veerežiimiga elupaikade taastamine)	MB14	koosluse taastamistöö	4.2.5. Märgade koosluste taastamine

Väärtus	Mõjutegur ⁷⁰	Kood	Olulisus ⁷¹	Paik- nemine ⁷²	Meede	Kood	Tegevuse tüüp	Märkused
Teder, laanepüü, täpikhuik, väikekoovitaja, rüüt, tildrid, väikekajakas, mustviires, öösorr	Probleemsed pärismaised liigid	PI03	keskmise tähtsusega	sees ja väljas	Probleemsete kohalike liikide haldamine	MI05	probleemliigi tõrje	4.2.2. Kährikkoera, nugise, mingi, rebase arvukuse ohjeldamine maas pesitsevate lindude kaitseks
Metsis	Probleemsed pärismaised liigid	PI03	keskmise tähtsusega	sees ja väljas	Probleemsete kohalike liikide haldamine	MI05	probleemliigi tõrje	4.2.2. Kährikkoera, nugise, mingi, rebase arvukuse ohjeldamine maas pesitsevate lindude kaitseks
	Metsakuivendus	PB24	keskmise tähtsusega	sees	Metsandusliku kuivenduse ja veevõtu reguleerimine (sh muudetud veerežiimiga elupaikade taastamine)	MB14	koosluse taastamistöö	4.2.5. Märgade koosluste taastamine
	Turbe- ja uuendusraie	PB09	vähe tähtis	väljas	Metsa majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmine	MB05	muu	Mõjutegur on oluline servaalade mängudele (Kirna, Kõrgeraba), kus neid mõjutavad raied väljaspool kaitseala. Eesmärk on väljaspool kaitstavaid alasid riigimaal järgida metsasisõbaliku metsamajandamise tingimusi. Vt ka „Metsise (<i>Tetrao urogallus</i>) kaitse tegevuskava” eelnõu 2025.
Rukkirääk, rohunepp, kiivitaja,	Üht tüüpi põllumajandusmaast teiseks	PA02	keskmise tähtsusega	sees	Niitmise, karjatamise ja teiste samaväärsete	MA05	muu	Niitmise alustamine ajalise piiranguta ja hoolduse

Väärtus	Mõjutegur ⁷⁰	Kood	Olulisus ⁷¹	Paik- nemine 72	Meede	Kood	Tegevuse tüüp	Märkused
sookurg, vigled, tutkas, punaselg-õgija	muutmise (välja arvatud kuivendamine ja põletamine)				põllumajandustavade kohandamine			mitmekesistamine, täpsemad tingimused on niitude majandamise peatükis 2.1.1. ja kihtidel. Ptk 4.2.4.
	Põllumajandusmaade hoolduse lakkamine	PA05	tähtis	sees	Olemasolevate ekstensiivsete põllumajandustavade ja põllumajandusmaastiku elementide säilitamine	MA03	pärandniitude hooldustöö	
	Probleemsed pärismaised liigid	PI03	keskmise tähtsusega	sees	Probleemsete kohalike liikide haldamine	MI05	probleemliigi tõrje	4.2.2. Kährikkoera, nugise, mingi, rebase arvukuse ohjeldamine maas pesitsevate lindude kaitseks
Kõik linnuliigid	Puudub teave survetegurite või ohtude kohta	PX05	keskmise tähtsusega	sees	Puudub	Puudub	inventuur	4.1.2. Vajadus viia läbi II linnuala inventuur.
Lai-tõmmuujur, laiujur, vasakkeermene pisitigu, paksukojaline jõekarp, vingerjas, hink, võldas, tõugjas	Puudub teave survetegurite või ohtude kohta	PX05	keskmise tähtsusega	sees	Puudub	Puudub	inventuur	4.1.1. Vajadus levikuandmeid ajakohastada
Pärandniidud (6270*, 6430; 6450, 6510, 6530*); Metsad (9010*, 9020*, 9050, 9080*, 91D0*, 91E0*, 91F0*);	ELi jaoks probleemsed invasiivsed võõrliigid	PI01	vähe tähtis	sees ja väljas	Eli jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide haldamine, tõrje või hävitamine	MI02	probleemliigi tõrje	4.2.1. Vajadus jätkuvalt tõrjuda karuputke kolooniaid ja pargitatra kasvukohti Palupõhja külas ja mujal, kui neid ilmub. Lisaks muud võõrliigid, keda esineb veel vähe ja kohati nagu

Väärtus	Mõjutegur ⁷⁰	Kood	Olulisus ⁷¹	Paik- nemine ⁷²	Meede	Kood	Tegevuse tüüp	Märkused
Jõed ja ojad (3260)								kanada kuldvits ja tähk- kukehirss.
Soopart, luitsnökk-part viupart, sinikael-part, rägapart, sõtkas, väikeluik, väikekoskel, vööt-põosalind	Põllumajandusma- ade hoolduse lakkamine	PA05	vähe tähtis	sees	Olemasolevate ekstensiivsete põllumajandustavade ja põllumajandusmaastiku elementide säilitamine	MA03	pärandniitude hooldustöö	Ptk 4.2.4.

4. KAVANDATUD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED

Vajalike tegevuste tabelisse on koondatud tööd, mis on vajalikud kaitse-eesmärkide saavutamiseks, tabelit võidakse tulevikus täiendada. Tegevused on planeeritud 12 aasta peale. Täiendavad selgitused tegevustele asuvad pärast tabelit. Tegevuste prioriteetid ja korraldajad on ainult tabelis 5.

Tabelis 5 on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) I prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on kaitseväärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus (taastamine, taasloomine); kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus (inventeerimine);
- 2) II prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) III prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele (infotahvlid, külastustaristu).

Tabel 5. Kavandatud kaitsekorralduslikud tegevused

Nr	Tegevuse nimetus	Maht	Ühik	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Inventuurid, seired, uuringud							
4.1.1.	Vananenud andmetega liikide leiukohtade inventeerimine	8	liik	inventuur	KeA	I	2028
4.1.2.	Linnuala inventuur	1	tk	inventuur	KAUR	I	2028
4.1.3.	Elupaigatüüpide andmete täpsustamine	12500	ha	inventuur	KeA	I	2030
4.1.4.	Taimede kordusinventuur	3	liik	inventuur	KeA	II	2035
4.1.5.	Niitude majandamise mõju uurimine elustikule	1	tk	uuring	KeA, huvilised	II	2030
4.1.6.	Märgade koosluste taastamise järgne tulemusseire	1	tk	tulemusseire	KeA, RMK, huvilised	II	2032
Hooldus, taastamine ja ohjamine							
4.2.1.	Võõrliikide tõrje	0,7	ha	probleemliigi tõrje	KeA, maaomanik	I	Igal aastal
4.2.2.	Väikekiskjate arvukuse reguleerimine ja koprapaisude likvideerimine	34671	ha	probleemliigi tõrje	KeA, Tartu Jahindusklubi	II	Igal aastal
4.2.3.	Pärandniitude taastamine	400	ha	koosluse taastamistöö	RMK	I	2026
4.2.4.	Pärandniitude hooldamine	1503	ha	koosluse hooldustöö	RMK	I	Igal aastal
		184	ha		Maaomanik		
4.2.5.	Märgade koosluste taastamine	3400	ha	koosluse taastamistöö	KeA, RMK, huvilised	I	2026-2030
4.2.6.	Vanajõgede suudmete hooldamine	20	tk	koosluse hooldustöö	KeA, Eesti Loodushoiu Keskus	II	Vajadusel

Nr	Tegevuse nimetus	Maht	Ühik	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Ajagraafik
Taristu							
4.3.1.	Kaitseala tähistehooldamine	229	tk	tähistehooldamine	RMK	III	Vajadusel
4.3.2.	30 km/h liiklusmärkide paigaldamine	7	tk	muu taristu rajamine	RMK	III	2026
4.3.3.	Matkaradade, lõkkekohtade jms taristu hooldamine	8	tk	raja, külastuskeskuse ja puhkekohta hooldamine	RMK	III	Igal aastal
4.3.4.	Puhkekohtade rajamine	8	tk	raja, külastuskeskuse ja puhkekohta rajamine	RMK	III	2028
Kavad, eeskirjad							
4.4.1.	Kaitsekorralduskava andmete üle vaatamine ja tulemuslikkuse hindamine			tegevuskava	KeA	I	1x 12 aasta jooksul
4.4.2.	Kaitsekorra ja kaitse-eesmärkide muutmine			kaitsekorra muutmine	KeA/KliM	I	2026

4.1. Inventuurid, seired, uuringud

4.1.1. Vananenud andmetega liikide leiukohtade inventeerimine

Alam-Pedja LLA-l on mitmeid kaitse-eesmärgina nimetatud liike, kelle kohta registreeritud andmed on vananenud. Need on lai-tõmmuujur, laiujur, vasakkeermene pisitigu, paksukojaline jõekarp, vingerjas, hink, võldas, tõugjas. Teadaolevate andmete põhjal ei ole võimalik hinnata liikide seisundi muutusi, kuna enamuse leiukohtades on liikide arvukus hindamata ja andmed vananenud. Liikide arvukus tuleb kaitsekorraldusperioodi jooksul välja selgitada, et hinnata seisundi muutusi alal ning kaitsekorralduslike meetmete tõhusust.

4.1.2. Linnuala inventuur

Esimene linnuala inventuur toimus 2016. aastal. Teine linnuala inventuur on vajalik, et hinnata linnuala kaitse-eesmärkide seisundit ja kaitsemeetmete piisavust. Lisaks kindla metoodikaga teostatavale linnuala inventuurile tuleb jätkata lindude seireid riikliku seire raames ning soovitud on erinevate uuringute läbiviimine, mis annab ülevaate kaitse-eesmärgiks olevate liikide seisundist.

4.1.3. Elupaigatüüpide andmete täpsustamine

Vajalik on täpsustada elupaigatüüpide andmeid. Inventeerida tuleb elupaigatüüpides, mille andmed pärinevad nõ esimesest ringist, on kameraalselt kaardistatud või millel on täpsed seisundihinnangud määramata. Peamiselt puudutab see soode ja metsade elupaigatüüpe, aga ka elupaigatüüpi kuivad nõmmed (4030) ja jõed ja ojad (3260). Täpsemad inventeerimise piirkonnad ja pindalad selguvad jooksvalt. Hinnanguliselt oleks vaja elupaigatüüpide andmeid täpsustada 11 000 hektaril, siia ei ole arvestanud pärandniite, mille seisukord on üldjoontes teada. Lisaks on täielikult inventeerimata alasid (nõ valgeid laike) 1500 ha.

4.1.4. Taimede kordusinventuur

Kaitsekorraldusperioodi teises pooles inventeerida uuesti kaitse-eesmärgiks olevad taimeliigid – soohiilakas, kollane kivirik, kaunis kuldking – ja teha kindlaks nende arvukus, levik ja seisund.

4.1.5. Niitude majandamise mõju uurimine elustikule

Oluline on jätkuvalt uurida niitude majandamise mõju elustikule kui ka niidukooslustele. Uuringud peaksid toimuma pikaajaliselt, et saaks jälgida erinevate majandamisvõtete mõju ja tõhusust. Uuringud annavad ülevaate ja suunised niitude majandamise paremaks korraldamiseks nii elustiku kui ka hooldaja seisukohalt.

4.1.6. Märgade koosluste taastamise järgne tulemusseire

Vajalik on jätkata märgade koosluste taastamisjärgset seiret, et hinnata töö tulemust kaitse-eesmärkideks olevatele liikidele. Tulemusseiret tuleb teha juba taastatud Soosaare soos, LIFE-IP „Loodusrikas Eesti“ käigus taastatavatel märgade metsade alal ja LIFE-SIP AdaptEst käigus taastatavatel märgaladel.

4.2. Hooldus, taastamine ja ohjamine

4.2.1. Võõrliikide tõrje

Põltsamaa jõe ääres vasakkaldal asub tõrjutav karuputke koloonia (0,45 ha). Palupõhja külas asub pargitatra kasvukoht (0,25 ha), mida tõrjutakse niitmise teel, niidetakse mitu korda ja võimalikult madalalt. Vajalik on jätkata mõlema võõrliigi tõrjet.

4.2.2. Väikekiskjate arvukuse reguleerimine ning koprapaisude likvideerimine

Maaspesitsevate linnuliikide kaitseks on vajalik hoida väikekiskjate nagu kährikkoera, nugise, rebase, tuhku ja mingi arvukus võimalikult madal. LIFE-SIP AdaptEst raames tõrjutakse projekti perioodi

jooksul aktiivselt väikekiskjaid ja seiratakse jahipidamise tulemuslikkust. LIFE „Happyriver“ raames taastati Laeva jõe alamjooks, kuid kobraste kõrge arvukus jõel halvendab selle seisundit. Väikekiskjate ja kopra ohjamine toimub koostatud kava alusel (lisa 2) kaitseala piires ning peab jätkuma ka pärast projekti lõppemist.

4.2.3. Pärandniitude taastamine

LLA kaitse-eesmärgiks seatud liikide ja elupaigatüüpide soodsa seisundi hoidmiseks on vajalik jätkuvalt taastada võsastunud pärandniite. Kaitsekorraldusperioodi vältel on kavas taastada vähemalt 400 ha pärandniite, et alustada nende regulaarse hooldusega (vt ptk 2.1.1.). Taastamise juurde kuulub alati ka juurdepääsude rajamine ja hooldamine, näiteks truubid, teed, platsid, mahasõidud jms.

4.2.4. Pärandniitude hooldamine

LLA kaitse-eesmärgiks seatud liikide ja elupaigatüüpide soodsa seisundi hoidmiseks on vajalik jätkuvalt pärandniite hooldada kas niitmise ja/või karjatamise teel. Niidukoosluste niitmine peab toimuma lähtuvalt konkreetse ala iseloomust ja vajadustest. Niitude majandamise põhimõtted on peatükis 2.1.1. ja lisa 1. Kokku peaks Alam-Pedja hooldatavate niitude pindala olema vähemalt 2000 ha.

4.2.5. Märgade koosluste taastamine

Üks olulisemaid põhjuseid liikide kasvukohtade ja elupaigatüüpide seisundi halvenemisel on kuivendamine. Stabiilsema hüdroloogilise režiimi tagamiseks annab toimivate kuivenduskraavide sulgemine, seega tuleb jätkata kaitsealal asuvate kraavide sulgemist. Märgade koosluste, sealhulgas soode ja märgade metsade taastamine on oluline, sest need ökosüsteemid täidavad ühiskonna jaoks mitut kriitilist funktsiooni. Loodusliku veerežiimi taastamine aitab tasakaalustada nii üleujutusi kui ka põuast tingitud veepuudust, parandades seeläbi maastike vastupanuvõimet. Samuti suureneb elupaikade ökoloogiline kvaliteet, mis toetab haruldaste ja ohustatud liikide säilimist ning taastab turba moodustumise. Enne veerežiimi taastamise praktiliste tegevusteni jõudmist koostatakse tehnilised taastamisprojektid, mis tuginevad inventuuridele ja kuivendussüsteemide analüüsile. Projektide koostamisel modelleeritakse nii praegust kui ka prognoositavat veerežiimi, analüüsitakse ajaloolisi kaarte ja aerofotosid ning määratakse kindlaks täpsed kohad ja meetodid kuivenduskraavide sulgemiseks või veevoolu ümber suunamiseks. Vajadusel planeeritakse ka metsade harvendusi või raadamisi, et taastada märgalale iseloomulik veerežiim. Kõiki tegevusi hinnatakse ka võimalike mõjude seisukohalt, tagades, et taastamine ei kahjustaks taristut ega muud maakasutust. Taastamisprojekte tutvustatakse avalikel koosolekul ja kogu protsess räägitakse läbi kohalike elanike ja maaomanikega. LIFE-SIP AdaptEst projekti käigus taastatakse veerežiim ligikaudu 3400 ha kuivendussüsteemide poolt negatiivselt mõjutatud märgaladel. Kava koostamise hetkel on lõpetatud veerežiimi taastamine Peterna-Laashoone, Peterna-Pedja ja Turvakuuri aladel, erinevas planeerimise etapis on veel Kirna, Meleski, Kalsa soo ja Epru raba alad ning jätkuvad eeltööd järgmiste alade taastamiste ettevalmistamiseks. Need alad on Valmassaare, Tõllassaare, Laeva soo, Kulu soo, Torisoo, Karisto, Soevõrgusoo, Vilka soo.

4.2.6. Vanajõgede suudmete hooldamine

Jõeloogetest on tekkinud mitmeid soodid ehk vanajõed, mis koos üleujutatavate luhtadega moodustavad tähtsaima koelmute piirkonna Emajõel. Alam-Pedja LKA piires on loendatud kokku 57 vanajõge, millest olulisemad ühenduskohad Emajõega taastati LIFE+ projekti raames (vt ptk 1.1.1.), kuid vajavad uuesti teatud aja tagant setetest puhastamist, et ühendus jõega ei katkeks ja elustiku liikumine toimiks sujuvalt. Eriti olulised on vanajõed kalade kudemiseks, seda nii kaitse-eesmärkideks seatud liikide kui ka üldiselt kalavarude taastootmiseks. LIFE-SIP AdaptEst projekti käigus on plaanis puhastada 20 vanajõe suudmed.

4.3. Taristu

4.3.1. Kaitseala tähiste hooldamine

Tegevus on vajalik inimeste teavitamiseks kaitstavale alale jõudmisest. Kaitstavate loodusobjektide tähistamist reguleerib keskkonnaministri 3.06.2004. a määrus nr 65 „Kaitstava loodusobjekti tähistamise kord ja tähised”.⁷³ Kaitseala on kava koostamise hetkel hästi tähistatud. Alam-Pedja LKA-l on olemas tähised ja vahepealse aja jooksul on kaitstavate loodusobjektide tähistamise põhimõtted seoses nutiseadmete leviku ja arenguga tunduvalt leebemaks muutunud. Tähiste paigaldamise eesmärk ei ole enam kaitstava ala piiri täpne märkimine looduses, vaid kaitstavale alale sattunule info edastamine kaitstava loodusobjekti piirkonda jõudmisest. Maaomanikele ja maahooldejatele on neile vajalikus osas piirid üldjuhul teada ning lisaks saab piire vaadata Maa- ja Ruumiameti veebilehelt, RMK rakendusest või mujalt, kasutades selleks endale meelepäraseid tänapäevaseid abivahendeid. Tähiste asukohad on toodud Maa- ja Ruumiameti „Looduses liikuja” kaardirakenduses⁷⁴. Tähiste seisukorda tuleb regulaarselt kontrollida, neid hooldada ning vajadusel asendada kulunud, lõhutud või amortiseerunud tähis uuega. Oluline on uusi tähiseid paigaldada suuremate teede ja käidavamate kohtade äärde.

4.3.2. 30 km/h liiklusmärkide paigaldamine

Alam-Pedja looduskaitsealal kehtiv 30 km/h kiiruspiirang Emajõel on seatud selleks, et vähendada veesõidukite tekitatavat häiringut. Kiire sõit põhjustab tugevat lainetust, mis lõhub kaldaid, segab pesitsevaid linde ja võib hävitada vees elavate liikide elupaiku. Lisaks suurendab kihutamine ohtu teistele liiklejatele. Liiklusmärkide eeldatavad asukohad Emajõe ääres on toodud tegevuste kaardikihil lisas 3.

4.3.3. Matkaradade, lõkkekohtade jms taristu hooldamine

Hooldatakse matkaradu Kirnas ja Selli-Sillaotsal (prahi koristamine, vajadusel rajale kukkunud puude ja võsa eemaldamine, niitmine, tähiste ja viitade uuendamine, infotahvlid, kruusa vedu, lõkkepuudega varustamine, väikerajatiste remontimine, vajadusel asendamine jm). Kirna rada vajab ka vaadete avatuna hoidmist Pedja jõe. Lisaks on vajalik hooldada Naela ja Rasti lõkkekohti. Matkaradade ning kaasneva taristu hooldus toimub regulaarselt ja rekonstrueerimine toimub vajaduspõhiselt ning RMK poolt koostatud külastuskorralduskavale „RMK Tartu-Valga külastusala külastuskorralduskava 2020-2029”. Täpsemad tegevused on toodud külastuskorralduse peatükis 6.

4.3.4. Puhkekohtade rajamine

Kava koostamise ajal kavandatakse Reku sadamaala, mis on mõeldud veematkejatele, harrastuskaluritele ja teistele veesõidukite kasutajatele ning on üks vähestest kavandatud sildumisvõimalustest Emajõel Võrtsjärve ja Tartu vahel. Lisaks Rekule on vajalik rajada veel lihtsamaid puhkekohti Võrtsjärve ja Kärevere vahele, mis oleks mõeldud kalameestele ja veel liikujatele. Asukohad valiti välja Keskkonnaameti ja RMK koostöös ja need on toodud tegevuste kaardikihil lisas 3. Puhkekohtade loomise täpne arv selgub jooksvalt, täpsemalt vt ptk 6.1.1.

4.4. Kavad, eeskirjad

4.4.1. Kaitsekorralduskava andmete ülevaatamine ja tulemuslikkuse hindamine

Kaitsekorralduskava eesmärgid on seatud tähtajatult. Kava vaadatakse üle ja vajadusel uuendatakse iga 12 aasta tagant (vaadatakse üle eesmärgid ja tegevused), kuid põhjendatud juhtudel uuendatakse kava ka varem (väärtuste kaitse tagamise eesmärgil lähtuvalt tulemuslikkuse hindamise või uue inventuuri andmetest). Tulemuslikkuse hindamine ehk kaitsekorralduskava tegevuste täitmise analüüsi teostatakse samuti iga 12 aasta tagant, kui toimub regulaarne tegevuste ülevaatamine.

⁷³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012022018?leiaKehtiv>

⁷⁴ <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/kylastustaristu>

Hindamise aluseks tuleb võtta ptk 4 tabel 5 tegevuste nimekiri.

4.4.2. Kaitsekorra muutmine

Kaaluda elupaigatüübi 4030 LoA ja LKA kaitse-eesmärkidest eemaldamist, kui inventuuride tulemusena nimetatud elupaigatüübi esinemist kaitsealal ei tuvastata. LKA eesmärkideks tuleb lisada 3160, 6430 ja 6510 elupaigatüübid. Lisaks kaaluda soopardi kaitse-eesmärkidest eemaldamist ning tuleb teha kindlaks väikekoskla esinemine. Kui väikekoskla esinemine pole tõendatud, siis eemaldada LKA eesmärkide hulgast. LKA eesmärkidena tuleb nimetada lai-tõmmuujur, laiujur ja vasakkeermene pisitigu. Lindudest on LKA nimetamata kanakull, rästas-roolind, soopart e pahlsaba-part, luitsnokk-part, viupart, sinikael-part, rägapart, sõtkas, mustviires ja kiivitaja.

Seoses Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa 2+2 tee ehitusega tuleb vähendada Alam-Pedja LKA ja LLA piiri umbes 1 ha võrra Kärevere lähedal. Samuti esitati KKK koostamise ajal ettepanek kaitse-eeskirja muutmiseks seoses Laeva jahipiirkonna piiride muutmise vajadusega. Uute puhkekohtade planeerimisega tuleb kaaluda liikumispiirangu kaotamist ametlikes puhkekohtades Emajõe ääres.

5. TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava eelmise kaitsekorraldusperioodi planeeritud tegevuste hindamine keskendub kaitsekorralduslike tegevuste täitmise analüüsile, mida teostatakse 12-aastase intervalliga. Vajadusel, kui toimub kava uuendamine või muutmine enne regulaarset ülevaatamist, mille käigus uuendatakse tegevuste tabelit, tuleb läbi viia ka eelmise kaitsekorraldusperioodi planeeritud tegevuste hindamine. Eelmise kava kaitsekorralduslike tegevuste tulemuslikkuse hindamine koos täpsemate kommentaaridega on tabelis 6 (KKK 2016-2025, tabel 14 järgi).

Kaitse tulemuslikkuse hindamine toimub vastavalt Euroopa Liidu rahastuse toel valminud Eesti jaoks kohandatud loodusobjektide kaitse tulemuslikkuse hindamise metoodikale ja selle eesmärk on hinnata laiemalt, kas looduskaitse meetmed tagavad alapõhiste kaitse-eesmärkide täitmise ja kaitseväärtuste seisundi paranemise⁷⁵. Vastav hindamine tehti eraldi⁷⁶ ja esitatakse kava lisana (lisa 4). Hindamine tehti 2025. aastal. Tabelis 7 on eelmise kava kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks esitatud näitajad (KKK 2016-2025, tabel 15 järgi) ja nende tulemused.

Tabel 6. Perioodi 2016-2025 kaitsekorralduslike tegevuste tulemuslikkuse hindamine

Ptk. nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Täitmine	Märkused
4.1.1.	Riiklik seire	Riiklik seire	KAUR	I	tehtud	Toimunud vastavalt riikliku seireprogrammi ajakavale.
4.1.2.	Elupaigatüüpide inventuur (9,7 ha)	Inventuur	KeA	I	pooleli	2180, 6510, 9020* elupaigatüüpide eraldi inventuuri ei ole tehtud.
4.1.3.	Kaitsealuste taimeliikide inventuur	Inventuur	KeA	II	tehtud	Teostas Pärandkoosluste Kaitse Ühing, 2017
4.1.4.	Kaitsealuste seeneliikide inventuur	Inventuur	KeA	II	tehtud	Teostas MTÜ Puuseen, 2016
4.1.5.	Vanajõgede, sh vee-elustiku seisundi seire	Seire	KeA	II	tegemata	Ei ole tehtud
4.1.6.	Linnustiku inventuur	Inventuur	KeA	II	tehtud	Linnuala inventuur. Teostas Eesti Ornitoloogiaühing, 2016

⁷⁵ Bioloogilise mitmekesisuse kaitsemeetmete tulemuslikkuse hindamise raamistik Eestis. Kättesaadav: [Bioloogilise mitmekesisuse kaitsemeetmete tulemuslikkuse hindamise raamistik Eestis | Keskkonnaamet](#)

⁷⁶ KeA DHS 7-2/25/21768

Ptk. nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Täitmine	Märkused
4.1.7.	Hooldustööde mõjude uurimine luhtadel	Uuring	KeA/huvilised	II	pooleli	Luhtade niitmisaegade mõju uuringu alusandmete kogumine. Eesti Maatülikool, 2023
4.1.8.	Vee-elustiku elupaikade kaardistamine	Inventuur	KeA	II	tehtud	Loodusdirektiivi siseveekogude suurselgrootute leviku täpsustamine 2016-2017. ELUS, 2017. Alam-Pedjal kaardistati ujureid.
4.1.9.	Kompleksuuringud	Uuring	Huvilised	III	tegemata	Ei ole tehtud
4.2.1.	Karuputke tõrje (2,9 ha)	Probleemliigi tõrje	KeA	I	Kõik või enamik ($\geq 90\%$) planeeritud meetmetest on elluviidud. Kõik meetme aspektid on täidetud ja rakendatud	Tõrje jätkub, vasakkaldal (kaitsealal) loetakse koloonia hävinuks.
4.2.2.	Väikekiskjate ja metssea arvukuse reguleerimine (vastavalt vajadusele)	Probleemliigi tõrje	KeA	II	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud	LIFE integreeritud projekt „Kliimamuutustega kohanemise tegevuste elluviimine Eestis“, koondnimega LIFE-SIP AdaptEst. Antud tegevus toimub kogu projekti jooksul (2024-2032), välja arvatud metssea reguleerimine.
4.2.3.	Koprapaisude likvideerimine (vastavalt vajadusele)	Probleemliigi tõrje	KeA	II	Üle poole (50-90%) planeeritud meetmetest on rakendatud	LIFE integreeritud projekt „Kliimamuutustega kohanemise tegevuste elluviimine Eestis“, koondnimega LIFE-SIP AdaptEst. Antud tegevus toimub kogu projekti jooksul (2024-2032).
4.2.4.	Pool-looduslike koosluste niitmine (1200 ha + 800 ha)	Koosluse hooldustöö	KeA, RMK, huvilised	I	Üle poole (50-90%) hooldusest vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud	2024. aastal hooldamises (niitmine + karjatamine) 1580 ha.
4.2.5.	Pool-looduslike koosluste karjatamine (87,6 ha)	Koosluse hooldustöö	KeA, RMK, huvilised	I	Kõik või enamik ($\geq 90\%$) hooldust vajavate koosluste pindalast on hooldusesse võetud	2023. aastal karjatati 216 ha-l.
4.2.6.	Pool-looduslike koosluste taastamine (800 ha)	Koosluse taastamistöö	KeA, RMK, huvilised	I	Üle poole (50-90%) planeeritud taastamistööst on rakendatud	2023. aasta seisuga taastatud 542 ha unikaalseid alasid

Ptk. nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Täitmine	Märkused
4.2.7.	Soosaare raba taastamistööd (50 + 120 ha)	Koosluse taastamistöö	RMK	I	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud taastamistöödest on ellu viidud	LIFE projekt "Soode kaitse ja taastamine!". Tööd teostati 2016-2018.
4.2.7.	Sangla soo taastamistöö (280 + 600 ha)	Koosluse taastamistöö	RMK	I	Kõik või enamik (≥90%) planeeritud taastamistöödest on ellu viidud	Ühtekuuluvusfond 2014-2020. Tööd lõpetati 2018.
4.2.8.	Vanajõgede suudmete hooldamine (max 57 tk; vastavalt vajadusele)	Koosluse hooldustöö	KeA	II	Ükski planeeritud taastamistöö ei ole rakendatud	Ei ole tehtud
4.2.9.	Laeva jõe alamjooksu taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	III	Ükski planeeritud taastamistöö ei ole rakendatud	Ei ole tehtud
4.3.1.	Juurdepääsude rajamine luhtadele	Muu taristu rajamine	RMK	I	tehtud	Rajatud jooksvalt vastavalt taastamistele ja uute alade kasutusele võtmiseks.
4.2.5.	Pool-looduslike koosluste karjatamiseks loomade soetamine (51 tk)	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	I	tehtud	Loomi karjatatakse, hinnanguline arv 250 šoti mägiveist.
4.2.5.	Karjaaedade rajamine (11,6 km)	Muu taristu rajamine	Huvilised	I	tehtud	Loomade karjatamisega rajatakse jooksvalt ka karjaedu.
4.2.5.	Kariloomade transpordiks ja niiduhoiduseks eritehnika soetamine	Tehnika/Loomade soetamine	Huvilised	I	tehtud	Niitude hooldamiseks on tehnika olemas. Loomade vedamiseks (lisaks heina transpordile) soetati praam (LIFE-SIP AdaptEst).
4.3.2.	Kaitsealuste objektide tähistamine (132 + 246 = 378 tk keskmist tähist) ja tähiste hooldus	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	tehtud	Jooksev töö.

Ptk. nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Täitmine	Märkused
4.3.3.	Kirna matkaraja hooldamine (6,8 km, 2 suurt ja 11 väikest infotahvlit)	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Raja hooldamine on jooksev tegevus. Pikknurme jõe sild uuendati 2021. aastal. 2023. aastal uuendati rajal 4 silda ja laudtee-purre. 2025. aastal uuendatakse 2 silda ja rekonstrueeritakse ripsild jalakäijatele. Kirna õpperaja parklas asuvad 2 tahvlit - Alam-Pedja LKA ja Kirna õpperaja tahvel uuendatud 2020. aastal. Huvipunktide tahvlid, Pedja jõe lõkkekohta ja Altmetsa lõkkekohta tahvel 2023. aastal, paigaldus 2024. aastal. 2024 - Altmetsa torni paigaldatud infotahvel J. Pütsepa audiojuttudega. RMK looduskaitse osakond hoiab regulaarselt lahti koos KeA-ga valitud vaated (alates 2020. aastast, iga 2 aasta tagant).
4.3.3.	Selli-Sillaotsa loodusõpperaja hooldamine (4,6 km, 1120 m hakkepuidurada, 1790 m laudteed, 2 suurt ja 9 väikest infotahvlit)	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Raja hooldamine on jooksev tegevus. 2022. aastal raja mõlemasse parklasse paigaldatud Alam-Pedja LKA ja Selli-Sillaotsa õpperaja tahvlid. Õpperaja huvipunktide tahvlid paigaldatakse tõenäoliselt 2025. aastal. 2024. aastal paigaldatud Suuretüki torni infotahvel J. Pütsepa audiojuttudega.
4.3.3.	Põltsamaa-Kärevere veeteearsete 2 lõkkekohta hooldus	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Lõkkekohtade hooldamine on jooksev tegevus. 2020. aastal uuendatud Naela ja Rasti lõkkekohtade taristu - laavu, kuivkäimla, pingid. 2024. aastal paigaldatud objektitahvlid mõlemasse lõkkekohta.
4.3.3.	Suuretüki ja Altmetsa vaatetornide katuste remont	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Altmetsa torni katus uuendatud 2016. aastal. Suuretüki torn rekonstrueeriti 2018. aastal.
4.3.3.	Lõkkekohtade hooldamine Kirna matkarajal (2 tk)	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Lõkkekohtade hooldamine on jooksev tegevus. 2023. aastal paigaldati Altmetsa lõkkekohta uus käimla-puukuur.
4.3.4.	Selli-Sillaotsa loodusraja laudteede (1790	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Kogu rada rekonstrueeritud 2018-2019. aastal [hakkepuit, laudteed (+torni katus ja 2 kuivkäimlat)].

Ptk. nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Täitmine	Märkused
	m) rekonstrueerimine					
4.3.4.	Selli-Sillaotsa matkarajal Rehesaare taliteega kattuva rajalõigu (0,7 km) vastavusse viimine invanõuetele	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	III	ei ole asjakohane	Ei ole tehtud ja pole ka arutatud.
4.3.4.	Altmetsa ja Suuretüki vaatetornide katuste vahetamine ja ökokempsude (2 tk) rekonstrueerimine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	tehtud	Selli-Sillaotsa kompostkäimlad uuendatud rekonstrueerimistöde käigus 2019. aastal. Altmetsa lõkkekohas uuendatud 2023. aastal. Altmetsa torni katus uuendatud 2016. aastal. Suuretüki torn rekonstrueeriti 2018. aastal.
4.3.5.	Emajõe kaldale Reku piirkonda uute laagripaikade rajamine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	III	pooleli	Võrtsjärve-Emajõe-Peipsi võrgustiku ja veeteie arendamine projekti käigus (2023-2026) planeeritakse Reku sadamaala teenustaristu arendamist: I etapi ehituslik projekteerimine; akvatooriumi rajamine koos ujuvate paadisildadega (2tk); randumisalade rajamine (3 tk); parkla, sh karavanidele, karavanide purgimisala; pilsivee loovutamise koht; ala valgustus, vee-, kanalisatsiooni- ning elektrisüsteem rajamine, alajaama ringi tõstmine; tuletõrje veevõtukoht; konteineris tualetid; vanade slippide lammutus ning uute ehitus (15 m ja 30 m); planeeringuala pinnase tõstmine. Juhtpartner: Tartumaa Omavalitsuste Liit
4.3.5.	Kärevere sildumisala väljaarendamine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	III	pooleli	RMK poolt ei ole tehtud kavas mainitud kujul. MTÜ Lynxland rajab sildumisala heina vedamiseks mõeldud praami jaoks Kärevere silla juurde Alam-Pedja poolsele küljele.
4.3.5.	Lõkkekoha rajamine Selli-Sillaotsa rajale	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	III	ei ole asjakohane	Ei rajata, kuna suurendaks prügistamist ja tuleohtlikkust.
4.4.1.	Tulemuslikkuse hindamine ja uue	Tegevuskava	KeA	I	pooleli	KKK valmib 2026. aasta esimesel poolel.

Ptk. nr	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	Täitmine	Märkused
	KKK koostamine (aastateks 2025-2034)					
4.4.2.	Kaitsekorra muutmine	Kaitsekorra muutmine	KeA	I	tegemata	Kaitsekorra muutmist KKK-s mainitud osas ei ole algatatud.
4.5.1.	Palupõhja ja Laashoone looduskooli arendamine	Õppeprogrammide väljatöötamine ja läbiviimine	Huvilised	III	tehtud	Palupõhja looduskool toimib, Laashoone mingil määral.
4.5.1.	Kirna looduskeskuse ekspositsiooni III etapi rajamine	Ekspositsiooni rajamine, hooldamine ja uuendamine	KeA	III	ei ole asjakohane	Kirna looduskeskus anti tagasi Kaitseleidule.
4.5.2.	Külastajate teavitamine (kaitseala info paigaldamine matkaonnidele ja infotahvlitele), mobiilirakenduse loomine	Trükiste väljaandmine ja infotahvlite koostamine	KeA, RMK	II	tehtud	Toimib kaitsealad.ee; RMK äpp ja loodusegakoos.ee
4.5.3.	Infomaterjalide koostamine, sh veebilehe arendamine	Trükiste väljaandmine ja infotahvlite koostamine	KeA, huvilised	III	tehtud	Voldik koostati 2015, toimib kaitsealad.ee lehekülgl
4.5.4.	Õppeprogrammide koostamine ja läbiviimine	Õppeprogrammide väljatöötamine ja läbiviimine	KeA, huvilised	III	tehtud	Palupõhja looduskool korraldab laagreid ja kuni 2024. a. lõpuni KeA õppeprogramme Selli-Sillaotsa rajal.
4.5.5.	Külastusuuringu korraldamine	Kaitseala tutvustamine	KeA; RMK	III	tehtud	Toimus 2015. aastal ja 2021. aastal

Tabel 7. Perioodi 2016-2025 kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine

Ptk. nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus	Tulemus 2025 seisuga
2.1.6.3.	metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	Mäng, kukkede arv	5 mängu, kokku 21 mängivat kukke	vähemalt 5 mängu, kokku 21 mängiva kukega.	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	34-41 isaslindu, 14 mängu
2.1.6.3.	teder (<i>Tetrao tetrix</i>)	Mäng	3 mängu	vähemalt 3 mängu	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	3 elupaika EELISes olemas, üks neist on mänguala kindlasti. 278 ha elupaiku
2.1.6.4.	must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	Pesitsev paar	1 paar	vähemalt 1 paar	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed.	0-1
2.1.6.5.	kalakotkas (<i>Pandion haliaeetus</i>)	Pesitsev paar	≥ 3 pesitsusterritooriumi	vähemalt 3 paari	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed.	4-5
2.1.6.5.	kaljukotkas (<i>Aquila chrysaetos</i>)	Pesitsev paar	≥ 3 paari	vähemalt 3 paari	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed	1-2
2.1.6.5.	merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Pesitsev paar	≥ 5 paari	vähemalt 5 paari	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed.	9-11
2.1.6.5.	väike-konnakotkas (<i>Aquila pomarina</i>)	Pesitsev paar	≥ 1 paar	vähemalt 1 paar	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed.	1-2
2.1.6.7.	sookurg (<i>Crex crex</i>)	Pesitsev paar	≥ 3 paari	vähemalt 3 paari	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	40-60
2.1.6.8.	rohunepp (<i>Gallinago media</i>)	isalindude arv, mängude pindala	180-200 isalindu, mängualasid ca ≥300 ha	vähemalt 180 isalindu, mängualasid vähemalt 300 ha	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed	100-120, rohunepe elupaigad EELIS-es 1494 ha
2.1.6.8.	mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>)	Pesitsev paar	15-25 paari	vähemalt 15 paari	Hinnangu aluseks on regulaarsed seireandmed.	15-20
2.1.6.8.	väikekoovitaja (<i>Numenius phaeopus</i>)	Pesitsev paar	13 paari	vähemalt 13 paari	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	16-18
2.1.6.8.	rüüt (<i>Pluvialis apricaria</i>)	Pesitsev paar	72 paari	vähemalt 80 paari	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	110-120
2.1.6.8.	mudatilder (<i>Tringa glareola</i>)	Pesitsev paar	40 paari	vähemalt 45 paari	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	69-75
2.1.6.8.	heletilder (<i>Tringa nebularia</i>)	Pesitsev paar	30 paari	vähemalt 30 paari	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	26-30
2.1.6.8.	punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>)	Pesitsev paar	17 paari	vähemalt 17 paari	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	25-30

Ptk. nr	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus	Tulemus 2025 seisuga
2.1.6.10	laanerähn (<i>Picoides tridactylus</i>)	pesitusala	6 pesitusala	vähemalt 6 pesitusala	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	3 kohta EELIS-es
2.1.7.2.	saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	isendit/10 km kohta	2-5 isendit/10 km	2-5 isendit/10 km	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.	Ei ole andmeid
2.2.2.2.	liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*)	Pindala, seisund	91,5 ha, seisund B	91,5 ha, seisund B	Hinnangu aluseks on inventuurid	91,1; B
2.2.2.4.	lamminiidud (6450)	Pindala, seisund	3835 ha, seisund A	3835 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	3896,7; B
2.2.2.6.	puisniidud (6530*)	Pindala, seisund	6 ha, seisund A	6 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	9,5; A
2.2.3.2.	rabad (7110*)	Pindala, seisund	9718 ha, seisund A	9817 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	7755,6; B
2.2.3.3.	siirde- ja õõtsiksood (7140)	Pindala, seisund	1632 ha, seisund A	1632 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	2514,7; B
2.2.3.4.	liigirikkad madalasoos (7230)	Pindala, seisund	1481 ha, seisund A	1481 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	950,4; A
2.2.4.2.	vanad loodusmetsad (9010*)	Pindala, seisund	321,7 ha, seisund A	321,7 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	661,6; B
2.2.4.4	rohunditerikkad kuusikud (9050)	Pindala, seisund	152 ha, seisund B	152 ha, seisund B	Hinnangu aluseks on inventuurid	157,7; B
2.2.4.5.	soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	Pindala, seisund	5276 ha, seisund A	5276 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	5143,3; A
2.2.4.6.	siirdesoo-rabametsad (91D0*)	Pindala, seisund	3800 ha, seisund B	3800 ha, seisund B	Hinnangu aluseks on inventuurid	4521,9; B
2.2.4.7.	lammi-lodumetsad (91E0*)	Pindala, seisund	3025 ha, seisund A	3800 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	3399,8; B
2.2.4.8.	laialehised lammimetsad (91F0)	Pindala, seisund	530 ha, seisund A	530 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	565,2; A
2.2.4.9.	kuivad nõmmed (4030) ja metsastunud luited (2180)	Pindala, seisund	13 ha, seisund B	13 ha, seisund B	Hinnangu aluseks on inventuurid	Ei ole kaardistatud
2.2.5.2.	jões ja ojad (3260)	Pindala, seisund	485 ha, seisund A	485 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	449,4; A
2.2.5.3.	huumustoitelised järved ja järvikud (3160)	Pindala, seisund	87 ha, seisund A	87 ha, seisund A	Hinnangu aluseks on inventuurid	101,4; C

6. KÜLASTUSKORRALDUS

Alam-Pedja LLA peamiseks väärtuseks külastajale on määrjad kooslused – sood, lamminiidud, jõed ja ojad ning on hinnatud piirkond loodushuviliste, kalastajate ja puutumatu loodust hindavate inimeste seas. Kuna ala olulisim kaitse-eesmärk on looduslikult arenevate ökosüsteemide suurepinnaline säilitamine ning osal kaitsealast on liikumispiirangud ja liikumist raskendab keeruline maastik, välistab see kogu kaitseala kasutamise suure külastuskoormusega objektina. Samas paiknevad külastusobjektid Tartu linnale väga lähedal ning seetõttu on neil hooajati suur koormus. Soositud on loodusvarade kasutamine näiteks marjade ja seente korjamine ja kalapüük viisil, mis ei oleks vastuolus kaitse-eesmärkidega. Alam-Pedja LLA külastustaristu eesmärgiks on tõsta loodusteadlikkust, looduse tundmist ja väärtustada piirkonna eripära.

Visioon

Loodusala väärtused on säilinud soodsas seisundis. Külastuskoormus ei kahjusta ala kaitseväärtusi ning külastajad on teadlikud alal kehtivatest piirangutest ja järgivad neid. Kaunis loodusmaastik pakub puhkevõimalusi.

Eesmärk

Kaitseala on tähistatud, külastustaristu (infotahvliid, lõkkekohad, matkarajad jms) on hooldatud ja heas korras. Külastajate liikumine on suunatud selleks ettevalmistatud objektide kaudu, puuduvad külastuse tagajärjel tekkinud olulised kahjud pinnasele, kooslustele ja liikidele.

6.1. Olemasolev külastustaristu

Alam-Pedja külastusobjekte haldab RMK. Kaitsealal on ette valmistatud kaks õpperada ja üks veematkarada. Infot radade ja peatumiskohtade üksikasjadest leiab kõige paremini RMK kodulehelt, nutirakendusest ja kaitsealade lehelt⁷⁷.

Selli-Sillaotsa õpperada (4,7 km)⁷⁸ tutvustab erinevaid kooslusi, kuid peamine rõhk on erinevas arenguastmes soodel. Rajal asub Suuretüki vaatetorn ja 11 väikest infotahvliit. Raja alguse ja lõpu parklates asuvad varjualused, infotahvliid ja käimlad. Õpperada on väga populaarne ja kuna enamasti saabutakse autoga, siis esineb parkimisprobleeme. Uute parkimistaskute võimalik planeerimine toimub ainult Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimise käigus.

Kirna õpperada (6,8 km)⁷⁹ tutvustab luha-, metsa- ja jõekooslusi ja kulgeb mööda Pedja jõe lammi. Rajal asub Altmetsa vaatetorn ja 15 väikest infotahvliit. Rada on ringikujuline ning raja alguses ja torni juures asuvad lõkkekohad. Üle Pedja jõe viib raja tagumises otsas ripsild, mis vajab rekonstrueerimist.

Kamari-Kärevere veemarsruut (75 km)⁸⁰ kulgeb mööda Põltsamaa, Pedja ning Emajõe ja on mõeldud mootorita veesõidukitega liikumiseks ja looduses kulgemiseks. Jõematka on soovitatav alustada Külmoja telgiplatsilt. Veerajale jääb kaks lõkkekohta – Naela ja Rasti.

Selli-Sillaotsa rajal ei ole lubatud lõket teha ega telkida. Kirna rajal asub kaks **lõkkekohta** – Pedja ja Altmetsa, kuhu on rajatud varjualused, lõkkealused, pingid, puude varjualused ja käimlad. Kõikide radade, viitade ja lõkkekohtade hooldamine toimub RMK Tartu-Valga külastusala

⁷⁷ <https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/alam-pedja-looduskaitseala>

⁷⁸ <https://rmk.ee/looduses-liikumine/kuhu-minna/selli-sillaotsa-opperada-47-km/>

⁷⁹ <https://rmk.ee/looduses-liikumine/kuhu-minna/kirna-opperada-68-km/>

⁸⁰ <https://rmk.ee/looduses-liikumine/kuhu-minna/kamari-karevere-veemarsruut-75-km/>

külastuskorralduskava⁸¹ alusel. KKK koostamise ajal 2025. aastal olid kaitseala lõkkekohad heas seisus, s.t taristu oli korrastatud ja hooldatud. Kaitseala ja selle radu tutvustavad infotahvlid paiknevad Selli-Sillaotsa ja Kirna õpperajal.

RMK viis 2015. ja 2021. aastal läbi Alam-Pedja looduskaitseala külastajauuringu⁸². Külastajauuringu andmetel olid põhilised tegevused, milles osaleti või kavatseti kaitsealal osaleda: jalutamine, metsas olemine, looduse vaatlemine, loodusrajaga tutvumine, matkamine, looduse pildistamine, taimede uurimine, marjade ja seente korjamine jne. Üle poolte külastajatest tulevad Tartust ja Tartu vallast, vähem Tallinnast, Põltsamaa vallast ja Kambja vallast. Alam-Pedja kõige külastatavad objektid olid Selli-Sillaotsa ja Kirna õpperada. Külastusmahu hindamiseks kasutatakse loendureid, Alam-Pedja-l on loendatud Selli-Sillaotsa raja külastatavust, 2022. aastal külastati rada 18500 korral⁸³. Lisaks teostatakse külastusobjektide seisundi seiret telkimisaladel, lõkkekohtades, puhkekohtades, metsaonnide ümbruses ja muudel loodushoiuobjektidel.

Arvestades kaitseala tähtsust puutumatu looduskoosluste säilitajana, ei ole käesoleva kavaga plaanis rajada juurde uusi matkaradu.

Vajalikud tegevused:

- Selli-Sillaotsa ja Kirna õpperaja ning nendega seotud taristu hooldamine
- Huvipunktide infotahvlite uuendamine Selli-Sillaotsa õpperajal
- Selli-Sillaotsa parkimisvõimaluste laiendamise kaalumine. Toimub ainult Laeva-Palupõhja tee rekonstrueerimisel
- Kirna õpperajal asuva rippsilla rekonstrueerimine
- Kirna raja äärte niitmine ja vaadete avatuna hoidmine
- Infotahvlite uuendamine Altmetsa ja Suuretüki vaatetornides
- Kamari-Kärevere veemarsruudi Naela ja Rasti lõkkekohtade, infotahvlite ja viitade hooldamine
- Uute puhkekohtade planeerimine ja rajamine Emajõe äärde
- Jettidega sõitmise keelumärgi paigaldamine uuesti Kärevere sillale
- Kiiruspiirangu 30 km/h märkide paigaldamine kaitsealale
- Käitumisjuhiste tahvlite paigaldus kaitsealale, peamiselt Emajõe äärde

6.1.1. Uued puhkekohad

Kaitseala piires Emajõe ääres ei paikne praegu ametlikke puhke-, lõkke- ega telkimiskohti, mistõttu on aja jooksul kujunenud mitmeid mitteametlikke peatuspaiku. Samas kasutatakse Emajõe aktiivselt veematkade ja kalastamise eesmärgil, kuna tegemist on laevatatava jõega. Selline olukord on toonud kaasa tegevusi, mis ei ole alati kooskõlas kaitse-eesmärkidega, sealhulgas ettevalmistamata kohtades lõkke tegemise ja telkimise, prügistamise ning sõidukitega liikumise selleks mitte ettenähtud aladel. Kavandatavate ametlike lõkke- ja puhkekohtade eesmärk on suunata külastajate tegevus eelnevalt läbi mõeldud ja sobivatesse paikadesse, suunata külastuskoormust ning vähendada juhuslikku ja kontrollimatut kasutust kaitsealal.

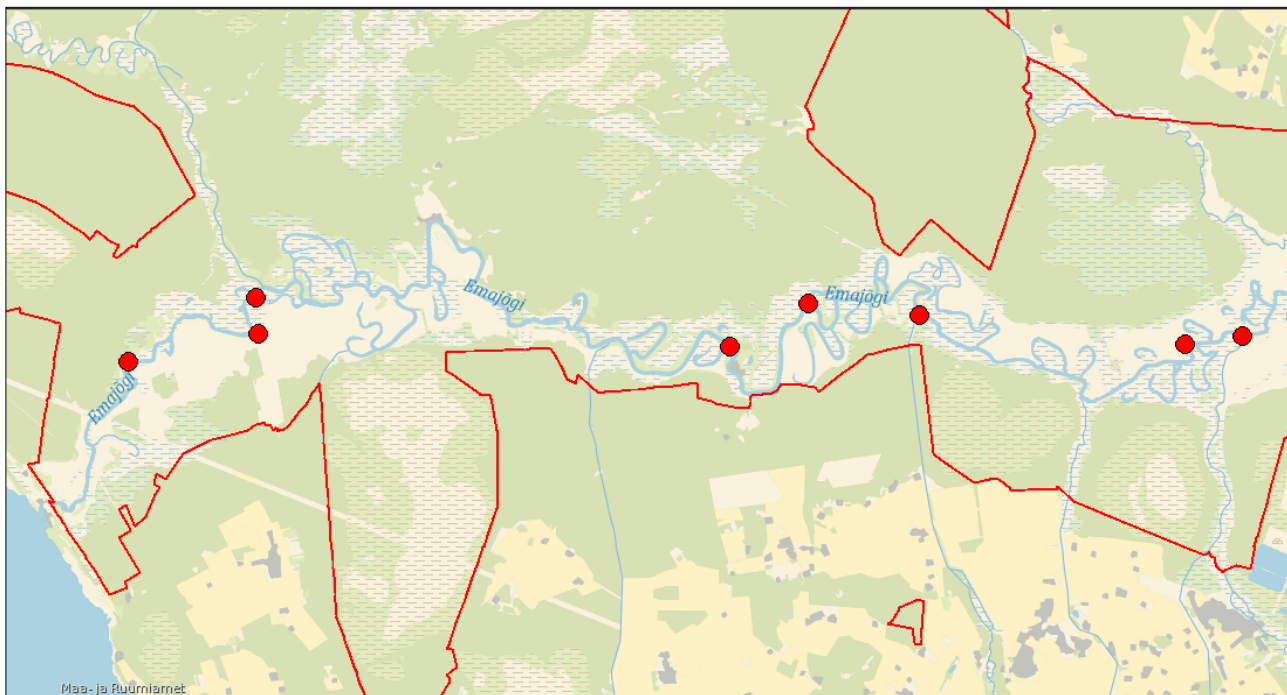
Kaitsekorralduskavas kavandatavate puhkekohtade kajastamine ei tähenda kõigi objektide kohest väljaheitamist, vaid loob aluse edasiseks etapiviisiliseks ja vajaduspõhiseks planeerimiseks. Taristu kavandatakse vastavalt ala suurusele ning sarnaneb lahenduselt juba olemasolevate RMK puhkekohtadega. Kõik planeeritavad objektid asuvad riigimaal ning nende asukohavalik on tehtud teadlikult: eelistatud on paiku, kus on juba näha olemasolevaid inimtegevuse jälgi ja väljakujunenud kaldakasutust. Kuna rajatised – näiteks lõkkealus ja mõned pingid – paigaldatakse just neisse juba

⁸¹ <https://rmk.ee/wp-content/uploads/2025/07/Tartu-Valga-kulastusala-kulastuskorralduskava.pdf>

⁸² https://rmk.ee/wp-content/uploads/2024/10/alam-pedja_looduskaitseala_lyhiaruanne.pdf

⁸³ <https://rmk.ee/wp-content/uploads/2025/07/RMK-Tartu-Valga-kulastusala-taitmisaruanne-2022.pdf>

sissetöötatud kohtadesse, ei kaasne töödega ulatuslikke maastikumuutusi. Selline lähenemine võimaldab suunata külastuskoormust juba muudetud pinnasega aladele, hoides ära uute looduslike paikade tallamise. Valitud lahendused on vastupidavad üleujutustele, säilitavad piirkonna loodusliku ilme ning nõuavad minimaalset sekkumist ümbritsevasse keskkonda. Varasem kogemus näitab, et ametlike lõkkekohtade rajamine koos regulaarse hoolduse ja järelevalvega ei ole toonud kaasa prügistamise ega rikkumiste suurenemist, vaid on aidanud kaasa külastuskultuuri paranemisele ja rikkumiste vähenemisele.

Joonis 1. Võimalike uute puhkekohtade eelvalik Alam-Pedjal. Aluskaart: MaRu 2025

6.2. Keskkonnaharidus

Palupõhja looduskool tegutseb aastaringselt. Looduskool on koht, kus saab arendada looduse tundmist ja tunnetamist õppepäevade, õppelaagrite, talgute ja praktikumide vormis. Palupõhja looduskool võimaldab loodusega tutvuda süvitsi. Looduskoolil on seminariruum, majutus- ja toitlustusvõimalused ning hea varustus loodusõppeprogrammide läbiviimiseks. 2024. aastal toimus ca 60 sündmust – õppepäevadest pikemate laagriteni. Palupõhja looduskool teeb koostööd Tartu linna koolide ja lasteaedadega. Lisaks kasutavad looduskooli pakutavaid teenuseid Tartu Loodusmaja, Kaitseliit, teatrid, ELF, teadlased, seirajad, matkagrupid. Mõnel korral aastas toimuvad Palupõhja looduskoolis projektide raames Eesti Loodushoiu Keskuse korraldatud õpilaste kalalaagrid. Looduskooli ehitisi püütakse järgemööda parandada ning soovitakse paadisilda rajada.

Laashoone looduskool tegutseb Laashoone, Viljandimaal. Looduskool pakub tegevusi ümbruskonna koolidele ja lasteaedadele, samuti kasutavad taristut ja kohalike head nõu matkagrupid.

LISAD

- LISA 1. Alam-Pedja niitude majandamise kava (elektrooniline) (eraldi)
- LISA 2. Väikekiskjate ja kopra ohjamiskava Alam-Pedja looduskaitsealal (eraldi)
- LISA 3. Kaitse-eesmärkide ja tegevuste kihid (eraldi)
- LISA 4. Alam-Pedja looduskaitseala tulemuslikkuse hindamise aruanne 2025 (eraldi)
- LISA 5. Mõjutegurite ja meetmete selgitused (KKK dokumendis)

TÖÖVERSIOON

Lisa 5. Mõjutegurite ja meetmete selgitused

Kood	Mõjutegur	Kood	Meede
PI03	Probleemsed pärismaised liigid	MI05	Probleemsete pärismaiste liikide haldamine
<p>Probleemsed taimed ja loomad, kes on omased kohalikele ökosüsteemidele, kuid on inimtegevuse tõttu otseselt või kaudselt tasakaalust väljas. See hõlmab näiteks probleeme metsistunud koduloomadega (nt kassid, koerad); vetikate rohkest kohalike kalade kadumise tõttu; oluliselt kasvanud hundipopulatsioonide kujutatavat ohtu koduloomadele ja inimestele, väikekiskjate ja metssigade negatiivset mõju. Seda survetegurit tuleks kasutada juhul, kui kohalike liikidega seotud probleeme ei saa seostada muude spetsiifilisemate mõjurite/surveteguritega (nt kui kohalike liikidega seotud probleeme saab seostada mitme inimtegevusega või täpsemad tegevused ei ole teada).</p>		<p>Inimtegevuse tõttu otseselt või kaudselt tasakaalust väljas olevate pärismaiste taime- ja loomaliikide haldamine, kes teatud piirkondades võivad kahjustada konkreetseid elupaiku (nt sõralised ohustavad metsa-elupaiku) või ohustada sihtliikide populatsiooni (nt röövlinnud, kes söövad ohustatud lindude mune ja poegi). See hõlmab ka metsikute populatsioonide mõju ohjamist.</p>	
PM07	Looduslikud protsessid, millel ei ole seost inimtegevuste või kliimamuutustega	MM01	Elupaikade (välja arvatud põllumajandusmaa ja mets) majandamine looduslike protsesside aeglustamiseks, peatamiseks või tagasipööramiseks, mis toimuvad ilma inimtegevuse või kliimamuutuste otsese või kaudse mõjuta.
<p>Hõlmab ainult looduslike protsesse, ilma inimtegevuse või kliimamuutuste otsese või kaudse mõjuta. Need võivad olla seotud abiootiliste looduslike protsessidega (looduslik erosioon looduslikult hõreda taimkattega aladel), loodusliku suksessiooniga (nt primaarsuksessioon, mis on seotud järvede loodusliku mültumisega või suksessioon pärast looduslike häiringuid), orgaanilise aine akumulatsiooniga, eutrofeerumise või hapestumisega (nt järvede looduslik eutrofeerumine või looduslik eutrofeerumine turbaalade loodusliku kuivamise tõttu ebapiisava sademete hulgaga aladel), inbriidingust tulenev vähenenud viljakus jne.</p>		<p>Elupaikade, välja arvatud põllumajanduse ja metsaga seotud elupaigad, majandamine looduslike protsesside (biootilised ja abiootilised tegurid) aeglustamiseks, peatamiseks või tagasipööramiseks. See võib hõlmata abiootilisi looduslike protsesse (nt erosioon, kuivamine, sooldumine, eutrofeerumine või hapestumine), taimestiku looduslikku suksessiooni (avatud varajase suksessiooni staadiumis elupaikades), orgaanilise aine looduslikku akumulatsioonist, mis ei ole inimtegevuse või inimtegevuse puudumise tagajärg. Näiteks kui meetmed on suunatud kuivamisele, mis on tingitud inimtegevusest tingitud hüdroloogiliste tingimuste muutumisest, ei tohiks seda selle kategooria all kajastada. Hõlmab näiteks looduslike protsesside poolt mõjutatud looduslike avatud (varase suksessiooni staadiumis) elupaikade majandamist ja taastamist (nt nõmmede hooldamine, et vältida nende võssa kasvamist karjatamise või looduskaitse põletamise teel).</p>	
PA05	Põllumajandusmaade hoolduse lakkamine	MA04	Kasutusest välja langenud maal sobivate põllumajandustavade taastamine, sh niitmine, karjatamine ja põletamine
<p>Traditsiooniliste põllumajandustavade ja majandamise lõpetamine rohumaaal ja muudes põllumajandussüsteemides, näiteks niitmise või traditsiooniliste karjatamistavade lõpetamine, seega ka vastavate põllumajanduslike elupaikade (nt puisniitude) kasutusviiside lõpetamine. Hoolduse lakkamine võib viia ala võsastumise ja liigilise koosseisu vaesustumiseni. Hõlmab ka olukordi, mis on tingitud ebapiisavast või puudulikust looduskaitsekorraldusest.</p>		<p>Põllumajandustavade taastamine, et peatada või aeglustada põllumajandusmaa mittekasutamist ja/või ebapiisavast maakasutusest tingitud looduslikku suksessiooni. Meetmed võivad olla põllumajandusliku iseloomuga (näiteks karjatamise või masinatega elupaikade avatuna hoidmine) ning hõlmata ka looduskaitse karjatamist (st ökoloogilist majandamist, näiteks koduloomade karjatamist ilma põllumajandusliku eesmärgita).</p>	

Kood	Mõjutegur	Kood	Meede
		MA03	Olemasolevate ekstensiivsete põllumajandustavade ja põllumajandusmaastiku elementide säilitamine
			Olemasoleva haritava või karjatatava maa ekstensiivsete põllumajandustavade, näiteks ekstensiivse karjatamise, niitmise või traditsioonilise põletamise säilitamine ning väikeste maastikuelementide (nt okotonid, hekid, kivimüürid, tiigid, väikesed metsatukad, põldude servad, kraavid ja looduslikud rajad) kaitsmine. See hõlmab ka hekkide loodussõbralikku majandamist.
PA02	Üht tüüpi põllumajandusmaast teiseks muutmine (välja arvatud kuivendamine ja põletamine)	MA05	Niitmise, karjatamise ja teiste samaväärsete põllumajandustavade kohandamine
	Üht tüüpi põllumajandusmaast teiseks muutmine, nt niitude ülesharimine põldudeks, liiga varajane või liiga intensiivne niitmine ning ebapiisav hooldus. Ohutegur hõlmab ka väiksemaid muutusi, enamasti elupaigatingimustes (nt põllukultuuride vahetamine) või muud tüüpi muutmist. Ohutegurid võivad ilmned ka seoses muutustega põllumajandusmaade maastikus ja omadustes (nt nõlvade ümberkorraldamine ja tasandamine, kivide purustamine või muud maastikumuutused), et näiteks hõlbustada masinate kasutamist, suunata vihmavee äravoolu või valmistada ette uusi alasid põllumajanduslikuks tootmiseks. See surve ei ole seotud ainult aruandeperioodil toimunud maakasutuse muutustega, vaid see viitab ka juhtumitele, kus elupaiga praeguse põllumajandusliku kasutamise jätkamine takistab selle taastamist (nt põllumajanduse ja looduskaitse vaheliste maakasutuse konfliktide korral).		Rohumaade niitmise või kariloomade karjatamise sageduse, meetodite ja/või ajastuse kohandamine elupaikade säilitamiseks, nende seisundi parandamiseks või liikide (nt pesitsevate lindude) kahjustamise vältimiseks. See hõlmab ka muude samaväärsete tegevuste (nt põletamine) kohandamist ja haldamist. Hõlmab näiteks intensiivselt majandatava rohumaa muutmist ekstensiivsemaks või kariloomade tallamise vähendamist.
PB24	Metsakuivendus	MB14	Metsandusliku kuivenduse ja veevõtu reguleerimine (sh muudetud veerežiimiga elupaikade taastamine)
	Tegevused nagu veevõtt ja kraavivõrgu rajamine, mille eesmärk on (pool)looduslike metsaelupaikade kuivendamine (nt märgalade ja niiskete metsatüüpide kuivendamine metsanduse eesmärgil).		Kuivenduse, veevõtu ning infrastruktuuri haldamine (sh pinna- ja põhjavee võtmine, paisude ehitamine ja käitamine ning jõgede vooluhulga muutmine) ning kuivendatud metsade veerežiimi haldamine või taastamine. Kuivendus- ja niisutamistööde haldamine võib hõlmata nende tegevuste lõpetamist. See meede hõlmab ka magevee-elupaikade taastamist, mida mõjutavad metsanduslikust kuivendusest tingitud muutused.
PB06	Valik- või harvendusraie (välja arvatud uuendusraie)	MB05	Metsa majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmine
	Üksikute puude raie, mis kahjustab nt seisvaid puid, alusmetsa mulda, või allikaid. See hõlmab ka teatud puurinde (esimese või teise) puude välja raiumist valitud puude eelistamiseks või loodusliku uuenemise soodustamiseks, mis kahjustab hõrenemise tõttu mulda, allikaid, metsaelupaiku ja/või alusmetsa. Selle surve teguri all tuleb arvesse võtta ka raie sageduse ja ajastuse mõju. Näiteks võib raietegevus vigastada kasvama jäävaid puid, mis selle tagajärjel muutuvad altiks juurepessule jt haigustele ning kahjuritele. See surve tegur ei hõlma uuendusraiega seotud tegevusi.		Metsade majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmine loodusdirektiividega hõlmatud elupaikade või kaitsealuste liikide elupaikade säilitamiseks või taastamiseks või liikide häirimise vältimiseks. See võib hõlmata majandamistavade kohandamist ja muutmist, et kaitsta vanu puustuid või parandada nende seisundit, säilitada võsa, surnud ja surevaid puid ja kände, säilitada või taastada elupaikade sidusust, suunata liigilist koosseisu, ennetada metsatulekahjusid; hõlmab ka metsandustegevuste aja ja kestuse kohandamist, et vältida liikide häirimist. See ei hõlma aga kuivendus- ja niisutamistööid, mis kuuluvad MB14 alla.

Kood	Mõjutegur	Kood	Meede
PB09	Turbe- ja uuendusraie	MB05	Metsa majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmine
Metsa turbe- ja uuendusraie (kõikide puude väljaraie), mis kahjustab metsaelupaika või kaitsealuste (sh loodusdirektiividega hõlmatud) liikide elupaiku, mulda, allikaid või muid elupaiga füüsilisi omadusi.		Metsade majandamise ja kasutamise tavade kohandamine või muutmine loodusdirektiividega hõlmatud elupaikade või kaitsealuste liikide elupaikade säilitamiseks või taastamiseks või liikide häirimise vältimiseks. See võib hõlmata majandamistavade kohandamist ja muutmist, et kaitsta vanu puistuid või parandada nende seisundit, säilitada võsa, surnud ja surevaid puid ja kände, säilitada või taastada elupaikade sidusust, suunata liigilist koosseisu, ennetada metsatulekahjusid; hõlmab ka metsandustegevuste aja ja kestuse kohandamist, et vältida liikide häirimist. See ei hõlma aga kuivendus- ja niisutusteid, mis kuuluvad MB14 alla.	
PI01	ELi jaoks probleemsed invasiivsed võõrliigid	MI02	ELi jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide haldamine, tõrje või hävitamine
ELi jaoks probleemsed invasiivsed võõrliigid (vastavalt määrusele (EL) nr 1143/2014), nt Sosnovski karuputk.		ELi jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide leviku ohjamine ja tõrje (vastavalt määrusele (EL) nr 1143/2014) seire- ja likvideerimissüsteemi loomise ja käitamise kaudu (nt karuputke võõrliikide kaardistamine ja ohjamine).	